Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 21 (1265) ГОД XXV БЕЛАСТОК 25 МАЯ 1980 г. ЦАНА 1 ЗЛ.

У добрым стылі

І так, пачатыя некалькі год таму назад нясмелыя спробы ўзнаўляць на сцэне розныя народныя абрады і абразкі са штодзённага жыцця цяпер ужо разраслі́ся ў адну з цікавейшых форм нашага аматарскага руху. У гэтым можна было пераканацца **4 мая г.г. на аглядзе фальклорных калектываў** (наогул на сваеце іх называюць этнаграфічнымі калектывамі), што праходзіў у тэатральнай зале Галоўнага праўлення БГКТ.

Калектыў з Трасцянкі (гм. Нарва) выступіў з „Заручынамі", з Дабрывады (гм. Кляшчэлі) паказаў „Вечарынку", а з Арэшкава (гм. Гайнаўка) прывёз абразок „Калі свята?" Ва ўсіх выступленнях уражала вельмі жывая сувязь паказанага на сцэне з тымі сітуацыямі і здарэннямі, якія амаль штодня бываюць у жыцці саміх акцёраў. У кожнай сцэне, звароце, нават слове відаць быў жыццёвы аўтэнтызм, дзе цяжкія і сумныя справы пераплятаюцца з сакавітым гумарам і шумлівай весялосцю ў адзіное цэлае. Прытым са сцэны чуліся даўно забытыя народныя жарты, анекдоты, прыказкі, выслоўі — праўдзівыя скарбы роднай мовы і вуснай народнай творчасці. Асабліва зіхацела імі выступленне калектыву з Арэшкава. Праўда, найважнейшае ў інсцэніроўках такога тыпу — выбраць найбольш вартасныя з пункту гледжання праўдзівасці і сцэнічнасці матэрыял і прадставіць яго на высокім мастацкім узроўні. І цешыць нас, што якраз нашым аматарам гэта ўдалося. Вядома, жыццё і сцэна — гэта дзве родныя, але ўсё ж вельмі розныя справы. Нашыя калектывы гэта сабе добра ўсведамляюць і з кожным годам павышаюць культуру сваіх пастановак. Больш таго, яны зусім удала спрабуюць выказаць свае адзіноты да тых ці іншых адмоўных з'яваў у грамадстве. Напрыклад, у выступленні дабрывадскага калектыву прысутнасць паўлітроўкі на стале мела акрэсленае заданне: жанчыны нaракаюць на п'янства сваіх мужыкоў, а самі абы толькі сышліся — адразу за кілішкі хапаюцца! Гэтая прысутнасць гарэлкі на сцэне апраўдана.

Анастасія Богуш з Трасцянкі.

Аб мастацкай каштоўнасці этнаграфічнай пастаноўкі вырашае не толькі змест яе і майстэрства ігры акцёраў, але таксама ўборы, іх арыгінальнасць, красачнасць, густоўнасць. Нарэшце забыліся тыя часы, калі на сцэну нашыя самадзейнікі выступілі ў невядома якім ліхоцці. Цяпер калектывы, а ў калектывах удзельнікі адны перад другімі стараюцца знайсці праўдзівейшыя народныя касцюмы — саяны, кофты, кашулі, фартухі, хусткі, абутак — з канца XIX і пачатку XX стагоддзяў, якія насілі ў іхняй мясцовасці. А калі не ўдаецца знайсці што-небудзь у стане, магчымым да паказу на сцэне, та-

(Працяг на стар. 3)

Асабліва ўдала праспявалі калектыў з Арэшкава народную „Ой, сывы конь бяжыт..."

Толькі адно пытанне

1 чэрвеня ў Беластоку адбудзецца IX з'езд Беларускага грамадска-культурнага таварыства.

Мы звярнуліся да старшыні Галоўнага праўлення БГКТ Мікалая Самоціка з пытаннем:

— Чаго вы чакаеце ад IX з'езду БГКТ?

— З'езд падсумуе дзейнасць Таварыства за апошнія гады, пакажа на дасягненні і недахопы. Жывем і працуем мы ў той шчаслівы час, калі інтарэсы дзяржавы не толькі не стаяць уразрэз з інтарэсамі нацыянальных меншасцей, а наадварот у інтарэсе самой дзяржавы з'яўляецца поўнае развіццё гэтых меншасцей. Маем спрыяльныя ўмовы для арганізацыйнага жыцця, для вядзення працы на роднай мове і ў нацыянальных традыцыях. Апошнія гады нашай дзейнасці знаменаваліся пошукамі найбольш эфектыўных форм працы і гуртавання актыву да рэалізацыі пастаўленых перад БГКТ заданняў. Маем вялікае сталае ўздзеянне на грамадска-культурнае жыццё беларускай нацыянальнай меншасці ў Польскай Народнай Рэспубліцы. Ад кастрычніка мінулага года да канца красавіка бягучага года мы праводзілі справаздачна-выбарную кампанію ў нашых гуртках. Адбывалася яна ў час важных падзей у нашай краіне: ішла абмяркоўка тэзісаў на VIII З'езд ПАРП і пасляз'ездаўская дыскусія над яго пастановамі. Выбіралі мы паслоў у Сейм ПНР і радных Ваяводскіх радаў народовых. Нашае таварыства гэтыя падзеі выкарыстала ў сваёй палітычна-выхаваўчай дзейнасці. На сходах гурткоў БГКТ нашы члены добра пазнаёміліся з пастановамі VIII З'езду партыі і ўжо ўкараняюць іх у сваёй дзейнасці. Узмоцнілі мы арганізацыйна нашыя гурткі. Выбралі новыя праўленні і дэлегатаў на з'езд, абмеркавалі ранейшыя формы дзейнасці, дасягненні і недахопы, а таксама напрамкі далейшай дзейнасці таварыства. У члены таварыства прымалі мы людзей больш актыўных, бо ад актыўнасці членаў залежыць узровень працы.

У падрыхтоўцы справаздачы аб дзейнасці Таварыства і праекта пастаноў на IX з'езд БГКТ былі ўзяты, пад увагу ўсе пастулаты і прапановы, унесеныя членамі БГКТ і шырокім актывам Таварыства. Матэрыялы гэтыя атрымалі ўсе дэлегаты дзеля азнаямлення з імі і папаўнення іх на з'ездзе. З іх вынікае, што БГКТ нядрэнна папрацавала для нашага насельніцтва.

Характэрнай рысай беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы з'яўляецца імкненне да мастацкай самадзейнасці. БГКТ мае ў гэтай галіне значныя дасягненні. Зараз існуюць шматлікія аматарскія вакальна-музычныя, харавыя і тэатральныя калектывы. У конкурсах БГКТ прымае ўдзел усё больш асоб, расце мастацкі ўзровень калектываў, уводзяць новы рэпертуар. Вялікай папулярнасцю сярод вясковага насельніцтва карыстаюцца бела-

(Працяг на стар. 5)

Старасць — не радасць

Нясліваенная міграцыя людзей з вёсак у гарады, якая працягваецца да сённяшняга дня, стала прычынай, што некаторыя нашы вёскі вылюдніліся. А ўлічваючы тое, што выязджалі людзі працаздольныя, здаровыя, маладыя, на вёсках засталася толькі невялічкая частка сялян-хлебаробаў з добрым здароўем. Іншыя ж — старыя і калекі.

Маладым сялянам, якія засталіся на вёсцы, гэты працэс быў нават на руку, бо даваў ім магчымасць апрацоўваць больш зямлі, карыстацца пакінутымі сенажацямі, мець больш пашы для быдла і гэтак далей. Для старых жа, з цячэннем гадоў, працаваць на гаспадарцы было штораз цяжэй. Прыходзіла пара, калі жыццё прымушала аглядацца за дапамогай. Дапамога прыйшла ад дзяржавы. Разумная палітыка ўрада дала развязку гэтай праблемы. Выйшла вядомая ўсім пастанова, якая казала, што хто з сялян не можа, па прычыне веку ці здароўя, апрацоўваць зямлю, можа яе здаць на скарб дзяржавы ўзамен за адпаведную рэнту, з правам захаваць сабе будынкі на вечнасць. Дзякуючы гэтаму, у такой вёсцы Крушыняны, якая налічвала да вайны 150 жылых дамоў і каля 900 душ жыхароў, цяпер засталася толькі 91 жылая хата і 216 душ, з чаго 61 хата з 110 душамі — гэта ранцісты, якія пражылі 60-80 гадоў.

У кожнай вёсцы ёсць групка жыхароў, якія не мелі гаспадарак, каб здаць іх за рэнту. Такім людзям прыйшла на ратунак сацыяльная апека, створаная пастановай Рады Міністраў ад 5.III.1959 г. У кожнай вёсцы ёсць цяпер гэтак званы мясцовы сацыяльны апякун, заданнем якога з'яўляецца апека над людзьмі старымі, самотнымі, пакінутымі, калекамі і ўсімі, хто якой-колеч дапамогі сапраўды патрабуе. Такіх людзей ён накіроўвае ў гмінную службу сацыяльнай апекі, якая прызнае ім штомесяц грошы, дазваляючы гэтым людзям купіць адзежу, абутак і хатнія прылады. Сацыяльны апякун на вёсцы, дзі і ў горадзе таксама, не атрымлівае ніякай зарплаты за сваю работу, апрача падзякі ад сваіх вышэйшых органаў і то толькі ў выпадку, калі добра выконвае свае абавязкі.

Добры сацыяльны апякун — гэта чалавек вялікіх духоўных і маральных вартасцей, чалавек, уражлівы на людское гора, бескарысны, аддадзены суцэльна дапамозе бліжняму.

(Працяг на стар. 4)

КАЛЯНДАР

340 гадоў назад

30.5.1640 пам. П. Рубенс, фламандскі жывапісец.

140 гадоў назад

27.5.1840 пам. Н. Паганіні, італьянскі скрыпач і кампазітар.

80 гадоў назад

27.5.1900 нар. У. Жылка, беларускі савецкі паэт.

* * * * * * * * *

26 V 1910 „Наша ніва“ паведамляла:

Варшава. За забастоўку ўвольнілі з палітэхнікі 140 студэнтаў.

Беласток. Год таму, як Гродзенскі губернатар закрыў у нас польскае музыкальна-драматычнае таварыства —„Муза“ за „противоправительственный и угрожающий общественному спокойствию характер деятельности“. Праўленне гэтага таварыства падавало жалабу на пастанаўленне губернатара ў сенат, цяпер прыйшоў адказ, што жалаба астаўлена без наследства.

М. Міхалова-Незбудка. Гродз. губ. Беласт. пав. Ёсць у нас некалькі фабрык, дык і заработкі здараюцца, але што ж, калі гэтые грошы ідуць у корчмы, ды піўные. Аб прасвеце ніхто, апрача жыдоў ды немцаў, і ня думае. На такое вялікае мястэчка, як нашэ, усяго адна і то царкоўна-прыхадская школка.

М. Супрасль, Гродз. губ. Беласт. пав. Мелі мы тут добрага доктара А. К-го, што шырыў паміж людзей навуку і прасвету; але не ўсім гэта спадабалася і вось гаспадары тутэйшых фабрык адказалі яму мейсцэ.

М. Крынкі, Гродз. губ. Сакольск. пав. Мястэчко гэто вельмі пекнае, ёсць цэрква, касцёл, шмат крам, бойня і колькі гарбарнеў. Што чацверг збіраецца многа народу на торг.

В. Слоя, Гродз. губ. Сакольского пав. Зямля, а і сенажаці тутэйшые вельмі добрые, але каб выкарыстаць з іх тое, што яны могуць даць, трэба ведаць новые способы гаспадаркі, а тутэйшые сяляне не чытаюць ані кніжак, ані газет, которые даюць рады ў гэтай справе, дык ня дзіво, што паміж іх шырыцца дзіч да таго, што самі чуць не звярмі пабліліся. Злодзейство тут пануе страшэннае: адзін у другога крадуць коні, каровы, а то і снапкі з поля.

В. Баркі, Гродз. губ. Сакольского пав. Не так даўно казна давала тутэйшым сялянам лесу на школку, але яны не захацелі тады гэтым займацца. Цяпер агледзеліся, што без школкі дрэнна і шлюць прашэнне за прашэннем, але ўсё як адказ, дык адказ.

✲

У нашай вёсцы пайшла мода на п'янства паміж кабет; калі каторая і ўпіраецца, дык яе саджаюць на воз і саматугам цягнуць на выпіўку — там яна павінна адкупіцца за гэту фатыгу квартай гарэлкі.

Мікалай Сушанаў — Герой Савецкага Саюза, начальнік Брэсцкага сельскагаспадарчага ўпраўлення.

ЯНЫ ЗМАГАЛІСЯ ЗА РАДЗІМУ

ШЛЯХЕТНЫ МЕТАЛ

(Карэспандэнцыя з Беларусі)

З аднаго металу льюць
За бой медаль і медаль за працу.

Гэтыя радкі верша найлепш адлюстроўваюць прызнанне працоўных заслугаў ветэранаў вайны. Сярод іх Мікалай Цімафеевіч Сушанаў, узнагароджаны званнем Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля „Залатая Зорка“, пяць ордэнаў атрымаў ён у пасляваенныя гады. Але апавяданне пра яго пачнецца з перадваеннага часу, калі ён служыў на Далёкім Усходзе пагранічнікам і толькі ў сорак трэцім годзе прыбыў адтуль на фронт камандзірам стралковай роты ў самае важнае ў той час месца — на Курскую дугу, станцыю Поныры, дзе неўзабаве разгарнецца самая вялікая танкавая бітва другой сусветнай вайны.

І тут Днепр, на правым беразе якога гітлераўцы ўзвялі магутныя ўмацаванні. Тады ў імгле надосвітку цераз раку рушылі лодкі, пантоны, плыты, сярод іх знаходзілася таксама маленькая лодачка, дзе сядзелі партыйны арганізатар батальёна Сушанаў з чырвоным сцягам, каб паставіць яго на тым беразе.

Ледзь толькі флатылля адбіла ад берагу, стала відна, быццам удзень, ад асвятляльных ракетаў, рака закіпела ад разрываў мін і снарадаў. Увесь агонь быў накіраваны на вялікія аб'екты пераправы, і чатырохмесная лодка амаль шчасліва наблізілася да правага берагу Дняпра. Чацвёра — гэта ўжо падраздзяленне. З крыкам „Ура“ кінуліся яны да траншэі, закідалі яе гранатамі і занялі невялікі кавалак умацаванняў ворага, на якім паднялі чырвоны сцяг. Больш за дзве гадзіны адбівала чацвёрка націск гітлераўцаў, урэшце падплыла дапамога.

Праз некалькі тыдняў Сушанаў з групай салдат апынуўся ў акружэнні і аказаўся ў партызанскім атрадзе, дзе яго назначылі камандаваць ротай. Аднойчы выклікае яго камандзір партызанскага аб'яднання і падае газету „Правда“, што прывезлі на тылы ворага на самалёце, а ў газеце апублікаваны Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прызнанні яму звання Героя Савецкага Саюза за фарсаванне Дняпра.

Ужо пятнаццаць год узначальвае Сушанаў Брэсцкае раённае сельскагаспадарчае ўпраўленне. Наведвальнік, які зойдзе ў яго кабінет, адразу заўважыць мноства сродкаў сувязі: селектар, тэлефоны, радыёпрадатчык. У любы момант можна весці размову з міністрам сельскай гаспадаркі рэспублікі або з калгаснай фермай. Начальнік сельскагаспадарчага ўпраўлення добра азнаёмлены з самымі новымі дасягненнямі вырошчвання раслін, гадоўлі жывёлы. Ён даследаваў глебы кожнага калгаса ці саўгаса (у раёне ёсць 64 тысячы гектараў сельскагаспадарчых ужыткаў), ён ведае па імю і па бацьку амаль што кожнага з васьмі тысяч чалавек, што працуюць у 24 гаспадарках раёна. І гэта не выпадкова. Многа год Сушанаў працаваў старшынёй калгаса, сакратаром партыйных арганізацый саўгасаў. Усе калгасы і саўгасы Брэсцкага раёна штогод збіраюць высокія ўраджаі збожжа, бульбы, гародніны без стратаў, у самым кароткім тэрміне. За гэта Сушанаў, як і многія працаўнікі сельскай гаспадаркі, узнагароджаны 5 працоўнымі ордэнамі. Сёння ён, як і раней, у баявой шарэнзе, на першай лініі.

Ніна Пракаповіч

Фота У. Казлова і Э. Трыгубовіча

ХРОНІКА

■ У справаздачна-выбарным сходзе гуртка БГКТ у Вульцы Нурэцкай (гміна Нурэц-станцыя) узяў удзел член ГП Віталіс Луба — першы сакратар гміннага камітэта ПАРП у Мілейчыцах. Прысутныя абмеркавалі ранейшую дзейнасць гуртка, намецілі далейшыя планы яго працы, звярнулі ўвагу на той адмоўны факт, што ў гуртку БГКТ няма моладзі. У ім налічваецца 18 членаў і гэта ў асноўным старэйшыя людзі. Падчас дыскусіі гаварылася і аб тым, што людзі хочуць пачуць беларускае мастацкае слова, і таму неабходна арганізаваць прыезд у іх вёску харавых і тэатральных калектываў з беларускім рэпертуарам, а таксама наладжваць аўтарскія сустрэчы з нашымі літаратарамі з клуба „Белавежа“.

У новае праўленне былі выбраны наступныя асобы: Мікалай Кусачук — старшыня і дэлегат на IX з'езд БГКТ, Мікалай Пыталь (сын Хведара) — сакратар, і Кастусь Пыталь — скарбнік.

■ Нядаўна жаночы харавы калектыў БГКТ з Гарадка выступіў з канцэртам у вёсцы Кнышэвічы, што ў Шудзялаўскай гміне. Жыхары вёскі горача рэагавалі на кожны нумар праграмы і выказалі калектыву шчырую падзяку за прыезд у іх вёску.

■ У канцы сакавіка харавы калектыў БГКТ „Васілёчкі“ з Бельска выступіў у вёсцы Сахоні ў гміне Васількова. Жыхарам вёскі вельмі спадабалася яго праграма.

■ 2 мая вакальны калектыў БГКТ „Каласкі“ з Беластока паспяхова выступаў у вёсках Паўднёвы Востраў (гміна Крынкі) і Сухінічы (гміна Шудзялава). **(мх)**

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ У „Ніве“

БГКТ 1976-1980 ● Каб размножыліся (драматычныя калектывы) ● Ахвота ахвотаю, але... (бэгэкатоўцы на Сакольшчыне) ● Нямыя сведкі ваенных падзей на Бузе ● Дзядзька Квас на варце ● Весткі з Гомеля, Беластока, Слоніма, Бельска, Дубровы, Нарвы, Смяціч, Дубіч Царкоўных, Сухініч, Патокі, Елянкі ● Калі сніцца гадзіннік ● Кухонныя парады ● Дзеці ў гумары.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE“

Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

* *

ADRES REDAKCJI
Niwa
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

* *

Wydawca:
RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Kolportażowe w Białymstoku. Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch” oraz urzędy pocztowe i doręczyciele. Cena prenumeraty rocznej 52 zł. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie nr 1153-201045-139-11.

B.Z.Graf. Zam. 837. Nakład 7.700 I-3

TELEWIZJA WARSZAWA

NIEDZIELA 25 V — 6.20 TTR, RTSŚ — J. pol. sem. II. 6.50 Biol. sem. II. 7.20 Nasze spotkania. 7.40 Now. w domu i zagr. 8.10 Emerytury dla rolników. 8.20 Telewizjada. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek TDC. 10.20 Antena. 10.45 Świat, który nie może zaginąć. 11.40 Dziennik. 11.55 Rolnicze rozmowy. 12.25 Poranek symf. 13.30 Tylko w niedzielę. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 Tylko w niedzielę (cd) a w nim m.in.: „Mr Smith jedzie do Waszyngtonu” — film fab.

PONIEDZIAŁEK 26 V — 12.45 TTR i RTSŚ — J. pol. sem. IV. 13.25 Fiz. sem. IV. 15.20 Pr. dnia. 15.25 NURT — Naucz. począt. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Zwierzyniec. 17.00 Studio Młodych. 17.20 To się zdarzyło w Kokandzie — odc. III filmu fab. TV radz. 18.25 Dzień dobry w kręgu rodziny. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr Tel. J. Abramow-Newerlly — Klik — Klak. 21.20 Świat i Polska. 22.05 Jak? 22.50 Dziennik.

WTOREK 27 V — 6.00 TTR i RTSŚ J. pol. sem. IV. 6.30 Fiz. sem. IV. 11.05 Dla szkół — Czerwone, żółte, ziel. kl. I—III. 12.00 J. pol. kl. V—VI. 12.55 Chem. kl. VII. 13.25 TTR i RTSŚ — Chem. sem. II. 15.20 Pr. dnia. 15.25 Klub Seniora. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Dzień dobry w kręgu rodziny. 16.55 Klinika zdrowego człowieka. 17.25 Sonda. 17.55 Studio Młodych. 18.15 Królik Bugs przedstawia — anim. film ameryk. 18.40 Radzimy rolnikom. 18.50 Dobranoc. 19.00 Skojarzenia. 19.30 Dziennik. 20.10 Anzio — ameryk. film fab. 22.05 XYZ — cz. I. 22.35 Dziennik. 22.50 XYZ — cz. II.

ŚRODA 28 V — 6.00 TTR i RTSŚ — Mat. sem. II. 6.30 Chem. sem. II. 11.05 Dla szkół — Hist. kl. VII. 12.00 Wych. plast. kl. VII.—VIII. 12.45 TTR i RTSŚ — Mat. sem. IV. 13.25 Mech. rol. sem. IV. 15.20 Pr. dnia. 15.25 NURT — Filozof. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Skakanka. 16.55 P. nożna. Polska — Szkocja. 18.50 Dobranoc. 19.00 Ex Libris. 19.30 Dziennik. 20.25 P. nożna: Nottingam Forest — Hamburger SV. 22.15 Konkrety. 22.45 Dziennik. 23.00 Camerata.

CZWARTEK 29 V — 6.00 TTR i RTSŚ — Mat. sem. IV. 6.30 Mech. rol. sem. IV. 11.05 Dla szkół. — J. pol. kl. VII—VIII. 12.00 Biol. kl. VI. 12.55 J. pol. kl. II lic. 14.10 TTR — Mech. rol. sem. II. 15.20 Pr. dnia. 15.25 Decyzje piętnastolatków. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Czwartek TDC. 17.25 Dzień dobry w kręgu rodziny. 17.50 Reportaż wojsk. 18.15 Studio Młodych. 18.40 Radzimy rolnikom. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lekarz radzi. 19.10 Magazyn bezpieczeństwa ruchu drogowego. 19.30 Dziennik. 20.10 Nieboszczyk w samolocie — film z serii Van der Valk — prod. ang. 21.10 Pegaz. 21.55 Konfrontacje. 22.15 Dziennik. 22.30 Bisy Nevillea Marrinera.

PIĄTEK 30 V — 6.00 TTR — Upr. rośl. sem. II 6.30 Mech. rol. sem. II. 11.05 Dla szkół. — Dla najmłod. kl. I—III. 12.00 Geogr. kl. V. 12.55 Geogr. kl. VI. 13.25 TTR i RTSŚ — Hist. kl. IV. 14.00 Upr. rośl. sem. IV. 15.05 Red. szk. zap. 15.20 Pr. dnia. 15.25 NURT — Filozof. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Kółka graniaste. 16.55 Dzień dobry w kręgu rodziny. 17.20 Dom i my. 17.40 Studio Młodych. 18.00 Czterdziestolatek — odc. XVI pt. „Gdzie byłaś czyli Szekspir” — film TP. 18.50 Dobranoc. 19.00 Fonogama. 19.30 Dziennik. 20.10 Magazyn Studia gama. 21.50 Poglądy. 22.05 Dziennik. 22.10 Proscenium.

SOBOTA 31 V — 6.00 TTR i RTSŚ — Hist. sem. IV. 6.30 Upr. rośl. sem. IV. 11.05 Dla szkół. — Przysp. obr. kl. VIII i I lic. 12.45 TTR i RTSŚ — J. pol. sem. II. 13.25 Biol. sem. II. 14.45 Pr. dnia. 14.50 Radzimy rolnikom. 15.00 Wojsk. pr. hist. 15.30 Obiektyw. 15.50 Dziennik. 16.05 Szanujmy wspomnienia. 16.55 Gwiazdozbiór — Rudolf Valentino. 17.35 Studio Młodych. 17.55 Magazyn sprawozdawczy. 18.50 Dobranoc. 19.00 W świecie dzikich zwierząt — Giganty północnych głębin. 19.30 Dziennik. 20.10 Pogoda dla bogaczy — amer. film TV. 21.05 Kalejdoskop z Bobby Solo”. 21.50 Planeta Ziemia. 22.00 Dziennik. 22.35 Żegnaj laleczko — ang. film. krym.

(js)

ТЭЛЕВІЗІЯ МІНСК

Piątek 23 V — 8.05 Film ser. 16.55 Film fab. 18.00 P. nożna. ZSRR — Francja.
Sobota 24 V — 13.45 Koncert. 14.30 Nie do wiary. 17.20 Filmy anim. 17.55 M. Szołochow. 18.55 Film fab. 20.35 Panorama film.
Niedziela 25 V — 13.00 Film ser. 15.30 Klub podróży. 16.30 Filmy anim. 17.00 Panorama międzynar. 18.55 Film ser.

ГАВОРЫЦЬ БЕЛАСТОК!

Беларуская радыёперадача: субота 12.05 — 12.25 (UKF).

КІНО

Białowieża Zemsta różowej pantery — ang. 27—28.V. Racja stanu — fr. 29—30.V. Sekret Enigmy — pol. 31.V.—1.VI.
Bielsk Podl. Straceńcy — USA 30.V.—1.VI.
Czeremcha Mężczyzna z białym goździkiem — szwedz. 27.—28.V. Doktor Ponearu — rum. 31.V. —1.VI.
Czyże Sabina Wulff — NRD. Sto koni do stu brzegów — pol. 28.V.—1.VI.
Gródek Umarli rzucają cień — pol. 31.V.—1.VI.
Hajnówka Do krwi ostatniej — pol. 26.—28.V. Popiół i diament — pol. 29.—30.V. Aria dla atlety — pol. 31.V.—1.VI.
Michałowo Powrót tajemniczego blondyna — fr. 27—28.V. Wielki sen — ang. 29—30.V. Antyki — pol. 31.V.—1.VI.
Mielnik Ostatni raz — USA 28.V. Co mi zrobisz, jak mnie złapiesz — pol. 31.V.—1.VI.
Milejczyce Kung — pol. W mroku nocy — USA 28.V.—1.VI.
Narew Aria dla atlety — pol. Gang Olsena wpada w szał — duń. 26.V.—1.VI.
Narewka Hotel klasy lux — pol. Dziewczyna do dziecka — wł. 28.V.—1.VI.
Nurzec Gang Olsena wpada w szał — duń. 27—28.V. Wysokie loty — pol. 29.—30.V. Porażenie prądem — węg. 31.V.—1.VI.
Orla Zmory — pol. Cygańska miłość — buł. 28.V.—1.VI.
Rajsk Umarli rzucają cień — pol. Alicja już tu nie mieszka — USA 28.V.—1.V.

З НАРОДНАЙ АБРАДНАСЦІ. ХАЎТУРЫ.

РАЗВІТАЛЬНЫ ВЕЧАР

Пад абразамі, на покуце, ляжыць пакойнік. У згорнутых на грудзях руках трымае іконку. Побач яго гарыць свяча, агонь якой не дапускае да памёршага злых моцаў, ачышчае памёршаму дарогу. У хаце сумны настрой, ходзяць у чорным, а калі не — дык прынамсі жанчыны ў чорных хустках. „Ой, таточку, таточку, чом вы нас покінулі?! А скоуль вас тэпэр выглядаті?! Нэ ступят буольш вашы нуоженькі чэрэз порог, нэ будут ходіті по стэжэчках! Нэ глянут вжэ буольш вашы очы на жытэчко в полі! Чом віэтэ, таточку, до нас нэ одозвэтэся? На кого віэтэ нас, сіруоток, покінулі?" — галосяць дзеці (пераважна дочкі) над памёршым бацькам (Локніца). Цэлы час яны стаяць на каленях. Часам падаюць на пакойніка, абнімаюць яго за ногі.

У хату ўваходзяць людзі. Усё больш і больш людзей у пакоі, дзе ляжыць пакойнік. Ніхто нікога не запрашае. Ідуць усе вясковыя. Нават ідуць і тыя, з якімі памёршы жыў у нязгодзе. Гэта ў добрым звычаі — апошні раз наведаць чалавека, з якім ужо больш ніколі не сустрэнуцца. Хто ведае, калі чалавек памрэ? Смерць часу не выбірае.Назаўтра, можа, гэта чакае наступнага. Да яго таксама збяруцца людзі.

Сабраўшыеся ўспамінаюць жыццё памёршага. Успамінаюць яго заўсёды добра. Тым больш, што ёсць у народзе перакананне, быццам бы пакойнік усё чуе, чуе ён дагэтуль, пакуль не прыедзе бацюшка выводзіць і не заспявае „Са святымі ўпакой".

Нехта заўважыў, што ў нябожчыка прыадкрытае вока. У перакананні людзей значыць гэта, што неўзабаве зноў у вёсцы нехта памрэ. Людзі стаяць, гавораць. Стараюцца не ўглядацца на твар пакойніка, каб ноччу не сніўся. Прыпамінаюць сны, якія з'яўляюцца істотнымі ў прадказванні наступнага пакойніка.

Нехта з хатніх пайшоў прасіць, каб прыйшлі пяспяваць ды пачытаць „Псалтыр". У вёсцы ёсць ужо пэўная група людзей, якая гэтым пастаянна займаецца. Адмаўляць нельга. Прыходзяць, сядаюць за стол і пачынаюць спяваць. Ёсць пэўная, выпрацаваная народам з цягам часу група песень, якія толькі і выключна спявалі над пакойнікам. Па зместу яны сумныя. Галоўная іх тэма — гэта разлучэнне душы з целам. Паказваюць як бы два светы — матэрыяльны, свет дзе жыве цела, і духоўны — у якім душа. З'яўляюцца яны быццам былі голасам памёршага, хаця ён жа гэтага не спявае. І гэта якраз паказвае на спробу праніккнення ў пазазямное жыццё, адкрыць таямніцы „таго свету". Хаўтурныя песні з'яўляюцца свайго роду кодэксам правіл, згодна з якімі павінен жыць чалавек на зямлі, каб запэўніць сабе шчаслівы вечны быт. З'яўляюцца яны павучэннем для тых, якія яшчэ на Зямлі. Вось можа прыклад такой песні, запісанай ад Вольгі Ціханюк са Збуча, што ў Чыжоўскай гміне:

Кажут людэ, што я вмру,
А я хочу жыті.
Куолькі жыўшы на сём свіэті,
То трэба умэрті.
Зостанэтся срэбро, злото
І драгіе шаты,
Трудно мніэ ж з собою
На той свіет забраті.
І хоч бы муог забраті,
Там того нэ трэба;
Штыры доскі, сажэнь зэмлі,
Спасенія з нэба.
В гробі будут рэбра, кості,
З головою рукі,
Душа пуойдэ нэсмертэльна
На вечныя мукі.
Помній жэ, чоловіэчэ,
Вэлікую страту,
Бо як хто Богу служыт,
Такую бэрэ заплату.
Пэрэд часом усё жыцце
На смэрть готовся,
Біэгай з грэхоў,
Сповідайся і Богу моліся.
Прымірыся з блізкім своім,
Отступі обіды,
То і тобіэ Буог отступіт
Всіэх грэхоў віды.
І старайся прытяжаті
Учынкі ласкавы,
Бо на той свіэт пуойдут туолько
Твое добры справы.
А як іх нэ поправіш,
Злэ будэш чыніті,
То на віэкі з проклятымі
Будэш в пэклі жыті".

Над пакойнікам сядзяць цэлую ноч. Цэлую ноч спяваюць, чытаюць Псалтыр. Згодна з народным вераваннем, якое бытавала, памёршы павінен ляжаць у хаце да трох сутак. На трэція суткі хавалі. Зараз гэтага не прытрымоўваюцца. На раніцу ехалі па свяшчэнніка. Рыхтаваліся да выводжвання, аб чым наступным разам.

Міхась Шаховіч

У ДОБРЫМ СТЫЛІ

(Працяг са стар. 1)

ды сядаюць і шыюць самі паводле колішніх узораў. Так частку сваіх касцюмаў — асабліва старадаўнія каптуры — падрыхтаваў сабе калектыў з Трасцянкі. Прытым трасцянскія самадзейніцы выкарысталі магчымасць і паказалі як трэба і з якім дасканалым вынікам здобіць ручнікамі сярэдзіну хаты! І такім чынам нашыя калектывы саматуж уваскрашаюць і ўзнаўляюць колішняе народнае адзенне і ўнутраны дэкор хаты — каштоўнейшыя справы для нашай культуры.

І ўсё ж вядучае месца ў гэтых пастаноўках належыць песням. Яны і ў гэтым годзе ўсіх нас шчыра абрадавалі — былі свежыя. Нашыя аматары пастараліся знайсці творы дагэтуль амаль невядомыя, цікавыя сваімі напевамі і зместам, уваскрасілі даўнія. Асабліва каштоўныя праспявалі жанчыны з Дабрывады. У іх выкананні старадаўнія вяснянкі прынеслі ў залу той даўно забыты „пераклiч", якім перакідваліся грамадкі моладзі, што выходзіла вечарамі на вуліцу паміж Вялікаднем і Правадною і спявала „гожэ і голосно" аж да поўначы. Пераважна ўсе песні адпавядалі характару пастановак, і выконваліся яны з захаваннем традыцый народнага спеву.

Вельмі шкада, што сярод амаль трыццаці ўдзельнікаў агляду быў усяго адзін-адзіны мужчына — хлопец, які сыграў ролю маладога ў „Заручынах" у трасцянскім калектыве. І чаму нашыя мужчыны пазбягаюць удзелу ў этнаграфічных пастаноўках — справа проста дзіўная... Столькі ж там мужчынскіх роляў, анекдотаў, песень! Такая неабмежаваная магчымасць і аказія пакрасавацца сваёй маладзецкасцю, дасціпнасцю, спрытам, голасам! А дагэтуль нашым жанчынам даводзіцца ратавацца тым, што яны прыклейваюць сабе бароды і вусы з пакулля і выконваюць пісклівымі галасамі мужчынскія ролі. Ці гэта не найвастрэйшая насмешка над мужчынамі? І доўга мы, мужчыны, будзем цярпець такое?!..

Журы ў складзе: М. Гайдук, В. Самойлік пад старшынствам А. Ляшкевіч выпала нялёгкае заданне ў падзеле месц паміж калектывамі. Прызнала яно першае месца калектыву з Арэшкава (узнагарода вартасцю 2 тысячы злотых), другое — калектыву з Дабрывады (узнагарода вартасцю паўтары тысячы злотых) і трэцяе — калектыву з Трасцянкі (узнагарода 1 тысяча злотых). Прытым падкрэсліла вялікі ўклад працы ўсіх калектываў і працаўніка ГП БГКТ Я. Крупы ў падрыхтоўцы іх да агляду.

На аглядзе панаваў прыемны, сямейны настрой. Гледачы жыва адклікаліся на ўсё, што дзеялася на сцэне, нават паціхеньку падспеўвалі разам з калектывамі песенькі. І гэта натуральна — яны глядзелі на тое, што з маленства ім блізкае і дарагое.

М. Гайдук

Фота аўтара

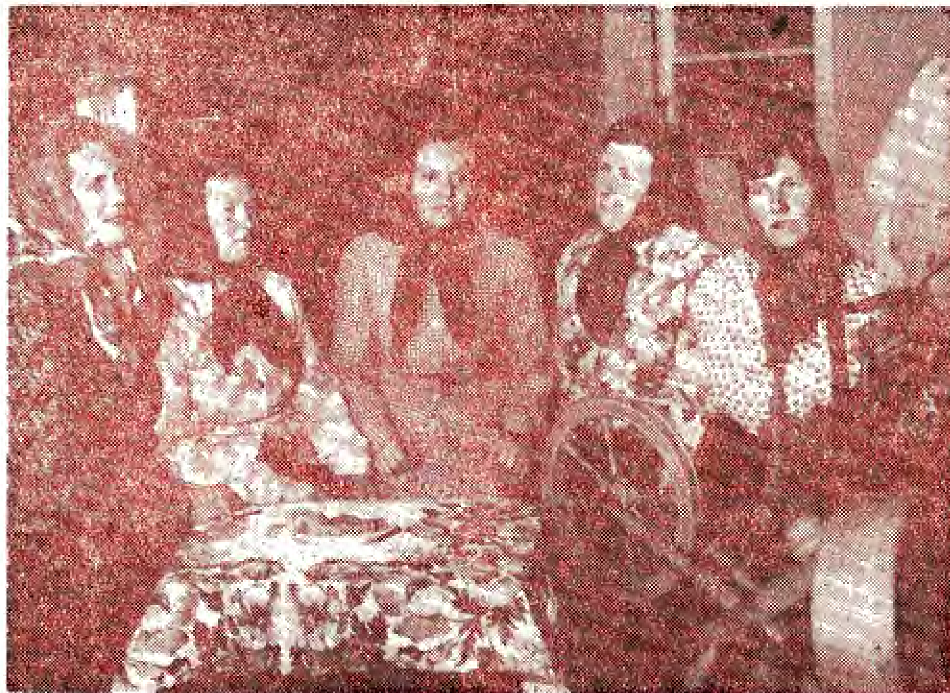

Жанчыны з Дабрывады.

АДА ЧЭЧУГА

ДЗІЦЯЧЫЯ, НЕГАЮЧЫЯ...

9 мая 1945 года. Дзень Перамогі. Мой дзень нараджэння! Прыйшла сяброўка Валя. Прынесла ў падарунак запісную кніжачку і прасты аловак. Валя дзівіцца: што гэта за дзень нараджэння без пачастунку? І яшчэ здзіўляюць Валю мае ногі — яны аж па тулаў у струпах. Ваенны лекар змазаў іх чорнай маззю і сказаў, што гэта ад анеміі. Дзівіцца Валя. Яна вайны не бачыла, была далёка. Не каштавала ані лебяды, ані сушаных бульбяных лупін, ані шаймораў — пеpразімаваўшых у полі гнілых бульбін.

Бацька часта бярэ мяне ў горад. Ходзім па вуліцах Мінска — па Камароўцы, па Савецкай, па Плошчы Свабоды. Кругом руіны і чарапы дамоў з чорнымі дзіркамі былых вакон. Калісьці зайшлі мы да артысткі Розачкі, муж яе, Шляфер, працаваў у „Звяздзе". Розачка пачаставала мяне цукеркай. Звычайнай ландрынкай. Я нашу яе ў кішэні цэлы тыдзень, шкадуючы з'есці. Бацька цукерак не купляе, трэба памагаць цёці Мані, бацькавай сястры. Немцы забілі яе мужа Васіля Харэвіча; так звычайна, уваліўшы ў пограб, дзе яны ўсе сядзелі, і выстралілі яму проста ў твар — каб хаця не стаў памагаць партызанам, быў жа „віцінарам". Засталося трое сірат. І Сцёпкавай Саламеі трэба памагаць, бо Надзя і Лёнік таксама сталі сіратамі ад таго часу, калі мой бацька паслаў свайго брата Сцяпана на сувязь...

З ускраіны горада іду ў школу пяць кіламетраў. Я ў навенькіх лапціках, сплеценых сястрой з вяроўкі, а да гэтага нейкім цудам уцалеўшыя даваенныя блакітныя шкарпэткі. Шэрая сукенка пашыта з адной штаніны шараваraў партызана Анатоля. Мне радасна! У школе робім „цюру": дробненька крышым атрыманы кавалачак чорнага хлеба і змешваем яго з лыжачкай цукру. Смачна!

Толькі псуе настрой назойлівае пытанне настаўніцы Сцепаніды Сцяпанаўны: „Ці не вярнулася мама?" Пытанне настаўніцы рэжа маё вуха чатыры гады, столькі вучыла нас гэтая чуллівая жанчына, якой сонца ўсміхнулася: дачка не вярнулася з Нямеччыны. У той час я яшчэ не ведала, што там, дзе мы рассталіся з бацькам і дзе праляцеў нямецкі самалёт, які стралаў у нашых партызан, загінула і мая мама. І засталося там ляжаць сотні людзей. Немцы ж уварваліся ў партызанскую зону і жыхарам бліжэйшых вёсак не дазволілі не то што пахаваць, але нават падыйсці блізка да цел забітых; а можа ж былі там і раненыя... Навакольныя жыхары не маглі спаць начамі: ваўкі вылі, як шакалы, расцягваючы танную здабычу.

(Працяг на стар. 4)

БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА АЛЯКСАНДАР БАРШЧЭЎСКІ

НАШАНІЎСКАЯ ПАРА

ЯНКА КУПАЛА — ЧАСТКА I

Янка Купала (Іван Луцэвіч 1882-1942) з'яўляецца адным з найбуйнейшых беларускіх пісьменнікаў не толькі перыяду „Нашай нівы", але і ўсёй гісторыі беларускай літаратуры. Яго прозвішча звязана галоўным чынам з развіццём беларускай паэзіі. Але нельга яго аддзяліць таксама ад развіцця беларускай драматургіі і тэатра, публіцыстыкі, асветы і навукі, ад культуры ў найшырэйшым разуменні гэтага слова.

Янка Купала як бы замыкае рады беларускіх пісьменнікаў XIX стагоддзя. Праяўляецца гэта ў тым, што ён, як па сутнасці ўсе гэтыя пісьменнікі, быў таксама шляхецкага паходжання і каталіцкага веравызнання. Факт гэты ў значнай ступені акрэсліваў пачатковыя формы яго нацыянальнай і грамадскай свядомасці, а таксама выкарыстанне польскай мовы ў пачатковай стадыі літаратурнай творчасці. Супольнасць праявілася, між іншым, у падобнай прывязанасці да такіх літаратурных плыняў, як сентыментальнае народніцтва і рамантызм. Пэўная агульнасць паміж Купалам і пісьменнікамі XIX стагоддзя праяўляецца, несумненна, у адвакацкай трактоўцы сялянскай праблематыкі.

Было б, аднак, вялікай памылкай, калі б мы лічылі Купалу эпігонам літаратуры XIX стагоддзя. Пісьменнік гэты не толькі быў апошнім у радах пісьменнікаў XIX ст., але і першым у шарэнгу беларускіх літаратараў XX стагоддзя. Не без значэння, мабыць, з'яўляецца і тое, што акрэсленне „апошні" адносіцца перш за ўсё да лакалізацыі часовай, тады калі тэрмін „першы" звязаны галоўным чынам з той перадавой роляй, якую адыграў Купала ў беларускай літаратуры пачатку XX стагоддзя.

Як беларускі паэт і ідэолаг вырастаў на грунце „Нашай нівы". Зразумела, што быў ён не толькі „кансументам" нашаніўскіх ідэалаў, але і іх стваральнікам. Ідэалогія „Нашай нівы" і ідэалогія паэзіі Купалы неразддзельны. Само сабой разумеецца, што душа паэзіі заўсёды адрозніваецца ад субстанцыі публіцыстыкі і таму нельга атоесамліваць творчасць Купалы з публіцыстыкай „Нашай нівы". Няма аднак сумнення, што вырастаюць яны з той самай карэннай сістэмы, а па сутнасці з'яўляюцца дзвюма галінамі з таго самага ствала.

Галіне паэзіі Купалы ў адваротнасці да галіны публіцыстыкі суджана было заквітнець буйнейшым цветам.

Беручы пад увагу стан беларускай культуры і публіцыстыкі ў канцы XIX і ў першых гадах XX стагоддзя і параўноўваючы яго са станам нашаніўскіх дасягненняў, нашаніўскую эпоху можам смела назваць рэвалюцыйнай. Ніколі дагэтуль ва ўсёй гісторыі Беларусі не было зроблена ў галіне ратавання нацыянальнай душы так многа, як у той час.

Роля Купалы ў гэтым ратаванні бясспрэчная. Па сутнасці ўся яго паэзія, драматургія і публіцыстыка былі не толькі крыкам роспачы, але і крыкам надзеі. Творчасць Купалы ў нашаніўскую пару была пасведчаннем яго глыбокага пераканання ў тым, што літаратурнае слова павінна стаць зброяй у барацьбе за грамадскае і нацыянальнае вызваленне Беларусі.

ГМІННЫЯ НАВІНЫ

У НАЙБОЛЬШАЙ ГМІНЕ

У Бельскай гміне ёсць 3649 індывідуальных гаспадарак, якія апрацоўваюць 27 тысяч гектараў зямельных угоддзяў. Цяпер сяляне зацікаўлены сучаснымі формамі гаспадарання. Арганізавалася 50 новых спецыялістычных гаспадарак і цяпер усіх іх 147. Пачалі дзейнічаць сялянскія вытворчыя суполкі. Адна з іх у Балестах занялася вырошчваннем пячурыц. Другая — у Налогах — авечкагадоўляй. Вёска Суботка спецыялізуецца ў гадоўлі малочных кароў і ўбойнай рагатай жывёлы.

Сяляне купілі ў мінулым годзе 134 трактары і ўжо маюць іх 400. У 1979 годзе яны пабудавалі васемнаццаць інвентарскіх будынкаў і пятнаццаць мадэрнізавалі.

Упершыню ў гісторыі гміны земляробы Бельскай гміны выканалі план куплі мінеральных угнаенняў. Перавыканалі яны таксама план продажу зямельных угоддзяў ПФЗ. На планаваных 200 гектараў купілі 205 га (у 1978 годзе сяляне купілі ўсяго 85 га).

Сёлета будзе праведзена сцаленне зямельных угоддзяў у Плюцічах, Гусаках, Яцэвічах, Катлах, Пасынках і Мякішах. Многа ўвагі адведзена сельскагаспадарчай адукацыі. У шаснаццаці вёсках арганізавалі курс на званне кваліфікаванага гаспадара. Дагэтуль такія сельскагаспадарчыя курсы паспяхова закончыла 390 асоб. (яц)

ДЛЯ ВЫГАДЫ ЎСІХ

Сёлета будзе пабудавана дзевяць кіламетраў мясцовых дарог у сямі гмінах у раёне дзейнасці Бельскага дарожнага прадпрыемства. У Бельскай гміне з дзяржаўнага фонду пабудуюць два амаль двухкіламетравыя адрэзкі дарог з Бельска ў Локніцу праз Відава і з Храбалоў у Кнаразы. У Чыжоўскай гміне амаль 1-кіламетравы адрэзак дарогі з Клейнікаў у Гукавічы. У Дубіцкай гміне 800-метровы адрэзак дарогі са Старыны ў Гурны Груд. У Гайнаўскай гміне 1 км дарогі з Дубін у Пасталова. У Нараўскай гміне амаль 1-кіламетравы адрэзак дарогі з Нарвы ў Адрынкі. У Нараўкаўскай гміне паўкіламетра вуліцы ў Масеве I. У Арлянскай гміне 1 км дарогі з Маліннікаў у Грыгароўцы.

Кошт пабудовы спамянутых адрэзкаў мясцовых дарог складае суму 9 мільёнаў злотых. (яц)

ШТО БУДЗЕ Ў 1980 ГОДЗЕ?

У Гарадоцкай гміне ў бягучым годзе пабудуюць лячэбніцу для свойскай жывёлы і закончаць пабудову стражацкай рамізы (абедзве гэтыя інвестыцыі ў Гарадку), а таксама пабудуюць пачакальню на аўтобусным прыпынку ПКС у Страшаве. Прадбачваецца, што будуць перададзены ў карыстанне новыя памяшканні на класы ў зборнай гміннай школе ў Гарадку. У гэтым годзе распачнуць пабудову букацярні (аборы для букатаў) у сельскагаспадарчай прадукцыйнай спулдзельні ў Зубрах.

Будуць пабудаваны і мадэрнізаваны дарогі з Гарадка ў Грыбаўцы і з Гарадка ў Падазераны.

У Гарадку будуць аднаўлены вуліцы Млыновая, Балотная і Школьная.

На бягучы год запланавалі выкананне грамадскіх пачынаў на агульную суму 2 мільёны 100 тысяч злотых. (яц)

НФОЗ І ПАБУДОВЫ

З Нацыянальнага фонду аховы здароўя ў Беластоцкім ваяводстве сёлета распачнуць пабудову асяродкаў здароўя ў Нараўцы, Янаве і Рудцы (гміна Бранск), ясляў на жыллёвым пасёлку Высокі Сточак у Беластоку, а таксама разбудову раённай амбулаторыі ў Гайнаўцы.

Зараз будуюць бальніцы на 230 ложак у Сакольцы, асяродак здароўя ў Боцьках, раённую амбулаторыю ў Васількове, дом спакойнай старасці ва Ухове каля Лапаў, яслі на трох пасёлках у Беластоку і яслі ў Сямяцічах.

✲

У першым квартале бягучага года найлепш выканалі свае планы зборкі грошай на НФОЗ горад Гайнаўка, гарады-гміны Заблудаў, Драгічын і Сураж ды гміны Саколка (яна выканала ўжо гадавы план), Крыпна, Бельск, Турось Касцельная, Шудзялава, Чыжы, Чаромха, Тыкоцін, Мілейчыцы, Дзядковічы і Супрасль. (яц)

Наша галерэя

Мікалай Грыгарчук. Жывапіс. „Чорная рэчка каля Васількова". 1978 год. *Фота М. Гайдука.*

(Працяг са стар. 3)

АДА ЧЭЧУГА

* ✲ *

Усюды, дзе мы жылі пасля вайны, бацька рабіў гародчык, садзіў дрэвы, кусты. На Арктычнай заўсёды было шмат маліны і агрэсту, а сланечнікі, калі я прыязджала з лагера, былі вялікія, як лес. Чамусьці заўсёды ішоў дождж, а бацька ўпарта абводзіў мяне па сваіх загонах.

На Пушкінскім пасёлку былі ўжо толькі бярозы.

* ✲ *

Людская памяць і час усё пераблытаюць, змяшаюць, прытупяць боль, супакояць!? І ніякімі словамі не зможаш праз дзесяткі год перадаць той жах і тыя цярпенні, якія выпалі на долю дзяцей вайны.

Калі гадоў дзевяць таму назад мне давялося пабываць з мужам на навуковым сімпозіуме ў Германіі, я здзівілася сама сабе. Мы ехалі на трамваі кіламетраў дваццаць у стары турынгскі замак, дзе адбываліся пасяджэнні сімпозіума. За намі сядзеў пажылы немец, а мы бестурботна гаварылі па-свойму. Я заўважыла на сваёй шыі чыйсці позірк і адвярнулася. Сівы чалавек, які сядзеў за намі, нешта майстраваў з дроцікаў, увесь час спаглядаючы на нас. Ён выходзіў з трамваю раней за нас, і, выходзячы, уваткнуў мне ў руку нейкую цацку: „Сувенір!" І тады ўпершыню я адчула немца — звычайнага чалавека, а не фашыста, які ганяў мяне па лесе, які забраў у мяне маці і спаліў родную бацькаву вёску. І мне прыпомніўся тады той прыстойны нямецкі афіцэр, які спыніўся на вуліцы, каб пачаставаць мяне цукеркай, тады, калі мы былі яшчэ ў Мінску; успомніліся і тыя ваеннапалонныя немцы, простыя, працавітыя людзі, што пасля вайны хадзілі ў нас па хатах і за буханку хлеба прапанавалі зробленыя сваімі рукамі драўляныя цацкі, у якіх заўсёды нешта скакала. Успомніла я і тых немцаў, якія калісь самі перайшлі да партызан у Будах і сказалі, што яны не маюць нічога супольнага з фашызмам іі хацелі б змагацца разам з партызанамі. Я адчувала тады панічны страх перад імі (адзін з іх, кантужаны, на дадатак яшчэ заікаўся) і не разумела, чаму партызаны гавораць з немцамі. Тады я не ведала, што дзякуючы лістоўкам, якія яны пісалі пасля супольна з партызанамі і раскідалі сярод нямецкіх салдат, кінула бессэнсоўную барацьбу шмат тысяч немцаў. Не ведала я тады і таго, што быў сярод іх немец Гуга, які прымаў нас з мужам пасля сімпозіума ў Берліне і сам амаль штогод наведвае сваіх сяброў-партызан.

* ✲ *

3 ліпеня 1974 года. Мінск, Плошча Перамогі. 30 год вызвалення беларускай сталіцы. З вакна партызана Дзімы Пятухова глядзім паход ветэранаў. Ідуць, ідуць калоны. Мора сівых галоў. Ідуць пераможцы. Грудзі ў медалях, а твары стомленыя. І ніхто не зможа акрэсліць сёння ступень іх горычы і сілы, іх пакут і веры ў жыццё...

Хачу, каб зразумела іх мая дачка. І ўсё ж пацікху я зайздрошчу ёй: гук самалёта напамінае ёй тугую сіняву паўднёвага неба; запах яліны — ягады і грыбы-лісічкі, гарцэрскае лета.

Следам ліста

Адзін з карэспандэнтаў папрасіў „Ніву", каб памагла жыхару Кляшчэляў Анатолю М.. Той хацеў купіць пашу з дзяржаўнага фонду зямлі. Рэдакцыя мне даручыла прасачыць за гэтай справай. Я і адправіўся ў Кляшчэлі. Правёў размову і з Анатолем М., і з мясцовай гмінай. Вось што сказаў прадстаўнік адміністрацыі: „Справа цягнецца ўжо даволі доўга. Была пастанова начальніка гміны ў гэтай справе. Анатоль М. з ёю не згадзіўся і звярнуўся да ваяводы. Ваявода падтрымаў рашэнне гміны. Цяпер дзялянка, пра якую ідзе гутарка, ужо прададзена".

— Ды ўсё ж скажыце, — прашу начальніка гміны, — чаму так несправядліва вырашылі справу?

— Інакш ніхто не зрабіў бы. Адзін з двух заўсёды будзе пакрыўджаны. Можаце паглядзець дакументы.

Перакідаем дакументы. Сапраўдная галаваломка. Першы дакумент з 21 верасня 1977 года. Гэта просьба жыхара Кляшчэляў Ежы А. прадаць тую дзялянку пашы з ПФЗ. Ніжэй напісана: „акцэптую" і дата 21.II.79 г.

— Чаму ж адразу не прадалі? — пытаю ў гміннага геадэта.

— У 1976-77 гадах у гміне праводзілася камасацыя палёў. У той час не маглі мы аформіць справы продажу, але гэтую дзялянку аддалі Ежы А. ў арэнду. Потым арандатар купіў гэтую дзялянку.

— Спомненая дзялянка знаходзіцца адразу ж за сялібай Анатоля М.

— Гэта цяпер так, — гаворыць аграном, — даўней Анатоль М. пражываў на вул. Дабрыводскай, а толькі ў мінулым годзе купіў сабе домік каля гэтай пашы.

У гміне сказалі, што Анатолю М. прапанавалі купіць іншую дзялянку пашы крыху далей ад яго (300-400 метраў), але ён адмовіўся.

— Чаму? — пытаю ў Анатоля М.

— Гэта трасцяняк, а не паша. Няхай сваякам яго прадаюць.

У гміне я даведаўся, што Анатоль М. мае дзве каровы і дзве ялавіцы. Родам ён з Грузкой і там мае пяць гектараў зямлі. У Кляшчэлях толькі хата з сялібай. Зараз пабудаваў будынак стадолы з аборай. Ён працуе на пошце пісьманосцам.

Ежы А. пераняў гаспадарку пасля маці і зараз з'яўляецца ўласнікам 6,81 гектара. Мае ён каня, ёсць таксама дзве каровы, два букаты, тры ялавіцы і чатыры вепрукі. Асноўнай крыніцай даходу яго з'яўляецца гаспадарка.

У пастанове начальніка гміны чытаем: „Прадаць Ежы А. дзялянку плошчай 0,79 га, а Анатолю М. адмовіць з увагі на тое, што ён працуе пісьманосцам на пошце, а асноўнай крыніцай даходу ў Ежы А. з'яўляецца гаспадарка".

Пакідаючы Кляшчэлі, я быў перакананы, што на гэтым усё не кончыцца. Будуць даходзіць новыя дакументы, магчыма, нават з цэнтральнай адміністрацыі. Так яно вось бывае. Невялікая справа перайтварылася ў вельмі вялікую. А ўсё таму, што двое людзей не змаглі дамовіцца. Адзін з іх далей будзе пакрыўджаны.

Ул. Сідарук

СТАРАСЦЬ—НЕ РАДАСЦЬ

(Працяг са стар. 1)

Будучы на з'ездзе гміннага камітэта сацыяльнай апекі ў Крынках, мне давялося пачуць выступленне ваяводскага дэлегата. Ён доўга і пераканаўча гаварыў аб тэлевізарах для падапечных, радыё, літаратуры, кветках, супольным калядным вечары і гэтак далей. Усё гэта добра ў тэорыі. На практыцы гэта не заўсёды магчыма. Здароўе старога чалавека — гэта як у градусніку ртуць, тут паднімаецца, тут ападае. Таму чалавеку, якому цяжка выйсці за „сваё патрэбае", ані тэлевізар, ані радыё, ані нават кветкі непатрэбныя. Яму патрэбны сухі цёплы куток і спакой, спакой і яшчэ раз спакой. І хоць, здаецца, так добра арганізавана апека, не заўсёды ён з гэтага можа карыстацца.

Найлепш, на здаровы рассудак, стары чалавек адчуваў бы сябе ў так званым доме спакойнай старасці, дзе меў бы заўсёды свежую страву, цёплы куток, чыстую пасцель. І хоць гэтакіх месцаў у гэтых нямногіх дамах няма пад дастаткам, старыя людзі рэдка карыстаюцца з гэтых дамоў. Старому чалавеку найлепш там, дзе ён правёў большасць свайго жыцця. Свая хатка, хоць ёй столькі ж гадоў, як самому чалавеку або і больш, свой панадворак, па якім хадзіў усё жыццё, кожнае дрэўца, пасаджанае ім — усё гэта цешыць яго, і, як найцудоўнейшы бальзам, супакойвае яго нацягнутыя нервы. І забраць з такога асяроддзя чалавека можа толькі „хуткая дапамога", калі ён будзе без памяці. Стары чалавек, калі ён жыве каля працаздольнай сям'і, з'яўляецца бясцэнным памочнікам, нават і тады, калі ён сам і не надта працаздольны ўжо, памочнікам танным. За сваю працу ён нічога не вымагае апрача слаўца ўдзячнасці, хоча бачыць, што яго труд нехта цэніць і гэта з'яўляецца для яго найбольшай заплатай, хоць, трэба сказаць, гэтыя слоўцы ўдзячнасці, на жаль, здараюцца рэдка, або і ніколі не чуваць іх.

Старасць — не радасць. Гэта прымаўка даўнейшая, хаця актуальнасці сваёй яна не затраціла па прычыне свайго біялагічнага характару. Цяжкасці старога веку ў большасці выпадкаў даўней зводзіліся да матэрыяльных недахопаў старога чалавека. Старому чалавеку даўней, калі ён страціў сілы зарабіць на сякое-такое жыццё, заставаўся толькі кіёк і жабрачая торба. Цяпер дзяржава наша стварыла для гэтай катэгорыі людзей такія жыццёвыя ўмовы, аб якіх ніхто не мог нават і думаць раней. Усе старыя людзі без розніцы, ці яны самотныя ці сямейныя, матэрыяльна забяспечаны. Тыя старыя, якія жывуць на гаспадарках, калі здаюць зямлю наследнікам, пераходзяць на дзяржаўную рэнту і становяцца незалежнымі ад дзяцей.

Старым людзям запэўнена ўсебаковая медыцынская дапамога, бальніцы, лекі, хуткая дапамога, санаторыі. Усё бясплатна. Тым, хто самотны і мае цяжкасці з пастаўкай прадуктаў, лекаў, упарадкаваннем хаты і г. п., прыдзяляецца так званая хатняя дапамога, якую таксама аплачвае сацыяльная апека.

Прыемна сёння бачыць старога чалавека прыгожа і чыста адзетага, які яшчэ сам пры сабе ўмее пахадзіць. Гэта сапраўды шчаслівая старасць. Горш з тымі, якіх зможа недуг, на дадатак калі яны самотныя. Такіх людзей сацыяльныя апекуны стараюцца кіраваць у бальніцу, хоць служба здароўя, як можа, бароніцца супраць гэтага, не без рацыі тлумачачы, што бальніца — не багадзельня.

У свой час на пасяджэнні гміннага камітэта Фронту Адзінства Народу ў Крынках доктар Ежы Ціхонскі паставіў

БУГ У АГНІ

На сёмы або на восьмы дзень вайны гераічная абарона надбужных дотаў закончылася. Без вады і ежы, без боепрыпасаў, пад пастаянным абстрэлам, у агні і газах — хто змог бы даўжэй устаяць? Не пакінулі яны ані вінтовак, ані кулямётаў, пакуль змаглі ўтрымаць іх у руках, не аставілі самавольна сваіх баявых пастоў, пакуль да канца не выканалі свой воінскі абавязак...

Гэты перыяд — найцяжэйшы ў цэлым жыцці Пятра Плаксея — ён успамінае так:

„Прывезлі нас на станцыю Сямяцічы і выгрузілі на нейкім цэментным складзе, але там цэменту ўжо не было...“

Мясцовыя людзі, дабаўлю ад сябе, гэтае месца яшчэ сёння называюць смалярняй. У даваенны час, да 1939 года, там выраблялі папу, а ў час савецкай улады сапраўды ў гэтай „смалярні“ памяшчаўся склад будаўнічых матэрыялаў, неабходных для пабудовы надбужных абаронных умацаванняў. Іх прывозілі здалёк, кажуць, што недзе аж з Урала. Гэты склад гітлераўцы пераўтварылі ў часовы канцэнтрацыйны лагер, куды зганялі не толькі вайскоўцаў, але і ўсіх мужчын з навакольных вёсак, аб чым ужо неаднойчы ўспаміналі героі маіх нарысаў.

„...не памятаю, колькі часу знаходзіліся мы ў гэтым лагеры, — піша Пятро Плаксей. — *Забыў таксама, якога дня туды нас загналі: 28 ці 29 чэрвеня... Затое добра памятаю, што аднойчы падагналі на станцыю таварныя вагоны і нас, быццам быдла, пагналі грузіць на поезд...“*

„...стаяла невыносл́івая гарачыня, — успамінае Пятро Плаксей. — *А тут ані вады, ані прадуктаў. Хто не вытрымаў і абсунуўся на падлогу, таго і... затапталі... Даруйце... не магу ўспамінаць...“*

І забыць гэта цяжка, нават зусім немагчыма, бо пастаянна перад вачыма імчыцца гэты цягнік, як нейкі пякельны прывід, што ўсё яшчэ стукоча па рэйках, але галасней ад стукату раздаюцца енкі і праклёны людзей... Іх просьбы аб дапамозе, аб памілаванні... Не, гэтага не забыць! Чуе іх і бачыць Пятро Плаксей і моўчкі паўтарае: *„Што я мог? Што я мог? То ж рукой варухнуць не было як...“*

І гэта праўда, і ён аб гэтым ведае, але асадак горычы нейкай віны, што бачыў смерць сваіх баявых сяброў і не мог у нічым ім дапамагчы, гэтае пачуццё, быццам цень, спадарожнічае яму доўгія гады, вяртаецца змрочнымі снамі, адклікаецца нечаканым, балючым успамінам... І таму пра гэты перыяд свайго жыцця Пятру Плаксею найцяжэй расказваць.

„...Гэта быў нейкі неймаверны кашмар... проста жудасць... І я пачынаў ужо траціць свядомасць, і не памятаю, колькі часу і як далёка нас завезлі... Цягнік спыніўся ля нейкай замкавай сцяны і там пачалі нас выганяць з вагонаў. Хто сам не саскочыў, або спазніўся, бо не даваў рады, таго канваіры проста расстрэльвалі на месцы... Зноў апынуліся мы на сонцы. Нас уладкавалі ў калону. Піць хацелася яшчэ болей, проста невыносліва. Але хто, убачыўшы нейкую лужыну ці ручаёк, асмельваўся ў адчаі выскачыць з калоны, каб зачарпнуць вады, таму гітлераўцы адразу пасылалі кулю...“

І зноў перад вачыма ўзнікаюць гэтыя, найчасцей незнаёмыя твары, якія ў перадсмяротных дрыготках аставаліся на тым жа ліпеньскім шляху, а калона зморaных і галодных сярод пылу і сонечнай спёкі цягнулася далей. На рэдкіх перапынках, калі дазволена было на хвіліну прысесці, людзі прагна кідаліся на запыленую траву, каб хаця крыху пачуць на вуснах асалоду яе горкага соку.

І зноў наступала гаркл́івая каманда: *„Пад'ём!“*, і зноў гэты пякельны марш, значаны, быццам верставымі стаўбамі, трупамі тых, каму ўжо не хапала сіл... І ўспамінаць гэту жудасць зусім неахвота, і таму Пятро Плаксей яшчэ раз вяртаецца думкай да тых дзён, якія правёў у доце сярод баявых сяброў.

(Працяг на стар. 6)

ХАЙ ЗНАЮЦЬ

Ох ты, „Ніва“, родненькая скарбонка нашых думак! У сваіх цесных палетках змяшчаеш столькі рознабаковасці. Прачытаўшы кожны твой нумар, узмацняешся ў аптымізме. Нашы продкі звалі сябе „тутэйшымі“ і не ведалі, што іх „простая“ мова ёсць мовай беларускай. Сусветныя перамены пусцілі і нас на новы шлях. Развіваецца родная культура, мова. Наганяем упушчанае.

Натуральнай з'явай было і ўзнікненне крытыкі, палемікі, спрэчак. Гэта ж доказ нашай спеласці. Хоць з гэтых сварак іншыя выходзяць, бы абскубаныя скупой бабай гускі (напрыклад, Дзядзька Квас), не шкодзіць, гэта ж заканамернасць, як не кажы. Таму не магу ўстрымацца, каб не кранць Э. Вайсковіча, які на заклік У. Сідарука шукаць новых форм, кажа: „Рабі тое, на што прызначаны“. Стаў карэспандэнтам, дык пішы весткі з ваколіцы і не рыпайся.

Ці ў такой філасофіі не дрэмле апатыя прыгнечанага стагоддзямі беларуса, які пагадзіўся са сваім лёсам? Не па-сучаснаму. Не сунь носа, куды не трэба. Не чакай большага. Не згодны я з табой, калега. Не туды гнеш. Не ўдасца з нас зрабіць салдат Мікалаеўскіх, галовы якіх (паводле пануючай думкі) былі здольны толькі шапкі насіць і паміраць за цара. Кастрычнік паказаў, што народныя масы вылучаюць выдатных палкаводцаў. А дапушчаны да навукі наш брат, просталюдзін, выявіў здольнасці ва ўсіх напрамках. Тут і наш родны куточак (у цэнтры Еўропы) паказаў сябе годна. Даў свету (мо і не цэламу) не абы-якіх творцаў. Аб гэтым я даведаўся (як і кожны чытач „Нівы“) ад Піліпа Саскага. „Белавежцы“, аказваецца, выводзяць нашу тупаватую эпоху з адсталасці. І як нашы дзяды не разумелі цудоўных дасягненняў, якія стварала вынаходства радыёвяшчання, так і для нас сучасная паэзія — цёмная магія. Што ж, пераканаў мяне Піліп Саскі, і я другім вокам глянуў на „белавежцаў“, і даў слова больш не кранаць іх. Калі прыгадаў усё гэта, то выключна дзеля Э. Вайсковіча: каб ён прадумаў сваё veto, мо дагледзіць у ім памылку, падобную да маёй („белавежскай“).

У. Сідарук мае рацыю. Нельга спыняць здольных карэспандэнтаў у развіцці іх таленту. Зрэшты, лёд прабіты. На літстаронцы ў новай якасці выступіў В. Петручук. Было і яго фота. Узіраючыся ў Петручукоў позірк, можна было прачытаць: „Хлопцы, сунь за мною!“

Шырэй крок, гайда за межы,
Папаўняйма „Белавежу“!

І варта адклікнуцца. „Ніваўскім“ журналістам цесната не будзе. Пара ім узяцца за аповесці ды раманы, бо аж сорам, каб у такой багатай талентамі „Белавежы“ так слабавата выглядала справа ў гэтым жанры.

Няма бяды, што адышлі яцвяжкі, узбагацімся свежымі, маладымі сіламі. Бо перад кожным карэспандэнтам „Нівы“ заззяла перспектыва. Дарма Э. Вайсковіч турбуецца, што ў „Ніве“ замала месца. Няма бяды. А як дасць Бог бяду, то й грошы знайду, кажа прыказка. То клопат рэдакцыі, а яна сабе дасць раду. Пішыце толькі, хлопчыкі. Гэта добра ўсвядоміў наш паважаны калега В. Петручук. Віншую, Васілёк! Трымайся! Дакажы, браток, што гэта мы. Хай знаюць нашых.

Дзядзька Квас

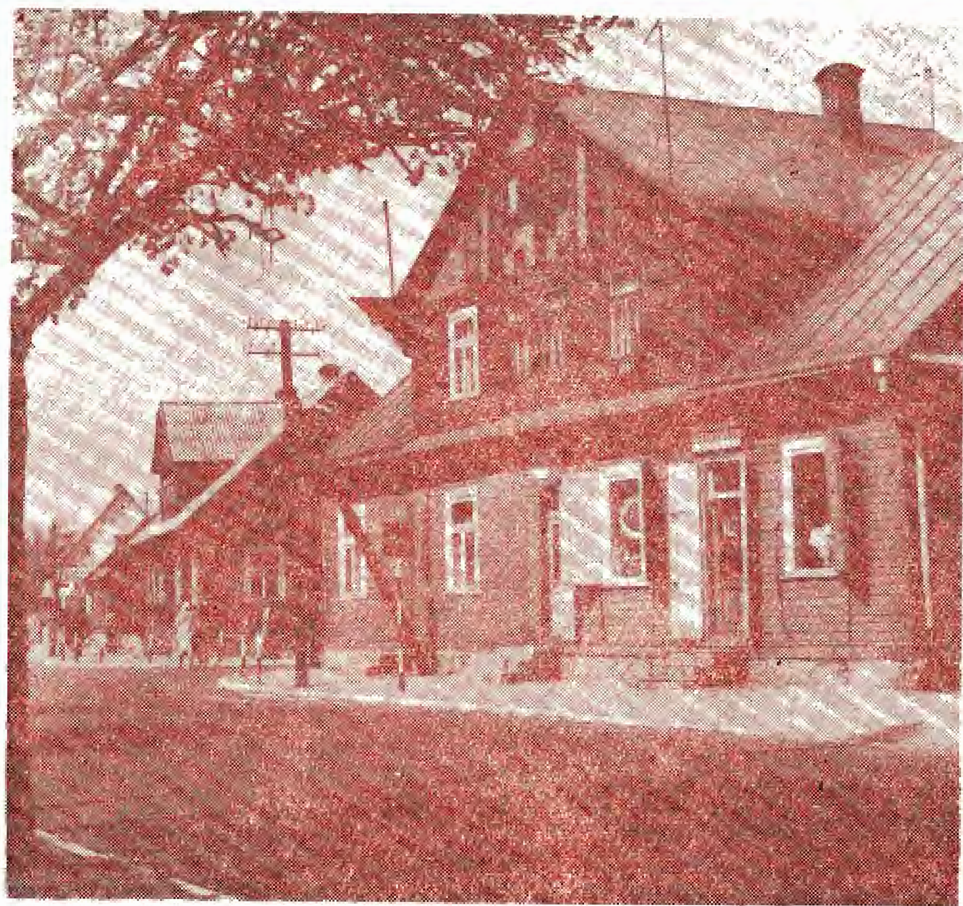

У нашым аб'ектыве. Старая Гайнаўка. Фота Я. Целушэцкага.

прапанову, каб пры бальніцы ў Крынках прыбудаваць корпус на 15-20 ложкаў, дзе самотныя знядужаныя людзі дажывалі б свой век. Прасцей, даспявалі б пад наглядам тых самых лекараў і медсёстраў. Спасылаўся доктар на абяцаную вялікую дапамогу навакольнага насельніцтва і дзяржаўных устаноў ПГРу і СКРу. На жаль, гэтая каштоўная, на мой погляд, ініцыятыва засталася, бы тое рэха, якое расплылося і загінула. А шкада, што гэтай вялікай прапановай ніхто не пацікавіўся. Здзейсненая гэтая справа намнога аблегчыла б цярпенне апошніх дзён старых людзей.

Фінансавыя магчымасці служб сацыяльнай апекі моцна абмежаваныя. Галоўны фонд — гэта дзяржаўная датацыя, рэшта — дары розных устаноў і паасобных грамадзян. Робіцца ў гэтай галіне многа і будзе рабіцца яшчэ больш, бо сацыяльная апека ахоплівае штораз большы круг насельніцтва. Усё гэта павінна толькі цешыць. На жаль, стары чалавек баіцца заўтрашняга дня, робіцца скупы і, хоць ён атрымлівае столькі, што можа поўнасцю задаволіць свае скромныя патрэбы, ён усё ж дакучае і дакучае мясцоваму сацыяльнаму апекуну, каб той стараўся для яго большыя грошы. Толькі грошы і грошы. Нічога іншага. Цяжка выясніць старому чалавеку, неаднойчы нават псіхічна непаўнацэннаму, што каб даць, трэба аднекуль узяць, што такіх, як ён, многа.

І вось памірае такі падапечны. Жыў ён ашчадна, нават шкадаваў лепш з'есці, можа спадзяваўся пакінуць на пахаванне крыху ашчаднасцей. На жаль, выходзіць інакш. Ашчаднасці так схаваныя, што іх ніхто не знойдзе або пападаюць у рукі спрытнага, які першы ўбачыў памершага.

Тут я звяртаюся да гмінных служб сацыяльнай апекі. Калі ёсць мясцовы сацыяльны апякун, гмінная служба павінна, вырашаючы даць камусьці ці павысіць засілак або аднаразовую дапамогу, кансультавацца з мясцовым сацыяльным апекуном. Ён найлепш ведае патрэбы сваіх людзей.

І яшчэ пару слоў. Многа пішацца і гаворыцца сёння пра культуру маладога пакалення. У вялікай ступені культура гэта выражаецца ў адносінах маладых людзей да старых. Дапамагчы інваліду, сляпому з белай палачкай перайсці вуліцу, даць старому ў аўтобусе месца, паднесці старому чалавеку цяжкі багаж — гэта не праяўленне літасці. Гэта абавязак культурнага маладога чалавека. Гэта заплата за ўсё тое, што старыя людзі стварылі. На жаль, як жа рэдка нешта падобнае сёння назіраем. Малады чалавек павінен заўсёды помніць пра тое, што і ён будзе старым, і, як ён сёння адносіцца да старых людзей, такія адносіны будзе мець да самога сябе ў старасці.

К. Пятэльскі

(Працяг са стар. 1

ТОЛЬКІ АДНО ПЫТАННЕ

рускія народныя фэсты, канцэрты і выступленні беларускіх калектываў. Узбагачаюцца фальклорныя зборы (ёсць багатыя запісы на старонках тыднёвіка „Ніва“, у беларускіх календарах, ёсць шматлікія магістэрскія працы на тэму мясцовага беларускага фальклору).

Ёсць дасягненні ў выдавецкай дзейнасці. Таварыства выдала 23 беларускія календары і 27 кніг. БГКТ згуртавала і стварыла магчымасці росту нашай інтэлігенцыі. У выніку маем і літаратурны рух, сотні аўтарскіх сустрэч, і навуковыя дасягненні. Выключна важнай справай з'яўляецца таксама рост зацікаўлення беларускай культурай у нашым грамадстве. Узрос напэўна ранг беларускай мовы.

Да недахопаў у дзейнасці Таварыства можна залічыць замалы кантакт БГКТ з народнымі мастакамі, разбярамі, ганчарамі, столярамі, ткачыхамі і ўмельцамі народнай вышыўкі і г.д. Неабходна больш працаваць у напрамку лепшай папулярызацыі беларускай мовы. Адчуваецца недахоп інструктараў для вядзення культурнай дзейнасці, інструктараў-спецыялістаў, якія вялі б харавыя і тэатральныя калектывы. Заўважаецца замала форм працы з дзецьмі. Шматлікія гурткі БГКТ не ўмеюць весці культурнай дзейнасці ў мясцовых **клубах і святліцах.**

З'езд, несумненна, будзе тым форумам, на якім дэлегаты і запрошаныя госці выступяць з цікавымі прапановамі адносна ўзбагачэння форм працы Таварыства. Скажуць пра патрэбы і магчымасці, якія выступаюць у тым ці іншым асяроддзі. Жадаю, каб IX з'езд быў актыўны і творчы, а яго пастановы трапныя і мабілізуючыя, а таксама рэальныя. Напэўна нававыбраныя ўлады Таварыства паслядоўна будуць рэалізаваць прынятыя з'ездам пастановы. Шматгадовая практыка дзейнасці БГКТ, яго дасягненні ў павышэнні культуры беларускага насельніцтва ў Польшчы, у пашырэнні яго грамадскай актыўнасці паказваюць на глыбокі сэнс існавання і дзейнасці БГКТ.

Запісаў **Я. Целушэцкі**

Ці ведаеце, што...

...члены гуртка ЗСМП з прадпрыемства „Каро“ ў Гарадку перадалі Беластоцкаму дому малых дзяцей уласнаручна пашытую бялізну: 384 кашулькі і 167 пар штонікаў.

...у Сакольскай гміне існуе ўжо 120 спецыялістычных гаспадарак. Сяляне ў асноўным спецыялізуюцца ў гадоўлі малочнага быдла, свіней і авечак. Ёсць таксама 25 гаспадарак, якія заняліся вырошчваннем пасадачнай бульбы, фруктаў і агародніны.

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка, я была на забаве ў суседняй вёсцы і там пазнаёмілася з Міркам. Ён мне вельмі спадабаўся. Мы ўвесь вечар разам гулялі. Калі кончылася забава, Мірэк мяне правёў да хаты сяброўкі, у якой я начавала. На другі дзень я паехала дамоў. Мы дамовіліся, што ў наступную нядзелю Мірэк прыедзе да мяне. Так і было. Мы ўдваіх хадзілі на рэчку. Правялі гэтую нядзелю весела і радасна. І Мірэк яшчэ больш мне спадабаўся. Ён паехаў, а я ўсё думала аб ім. Мірэк прыслаў мне пісьмо. Я сваімі радасцямі дзялілася з сяброўкай Эляй. А яна захаплялася Міркам, хаця яго яшчэ і на вочы не бачыла. Нават зажартавала, што адаб'е мне яго. Праўда, яна прыгожая, як у нас кажуць, дзяўчына на ўсю ваколіцу, але нічога дрэннага па ёй я не спадзявалася. Аднак падвяла яна мяне. У нас арганізавалася забава і я напісала Мірку, каб прыехаў. Калі прыехаў Мірэк, прыбегла і Эля. Пасядзелі мы ў нас, пакуль распачалася забава, а потым утраіх пайшлі ў клуб. І тут я ўбачыла, што штосьці не так, бо Мірэк хаця танцаваў са мной, углядаўся за Эляй. Потым узяў мяне танцаваць іншы хлопец і Мірэк адразу ўзяў Элю. Пасля танца яны выйшлі. Доўга іх не было. Калі вярнуліся, ізноў пайшлі танцаваць. Я не магла далей глядзець на іх. Мне было вельмі крыўдна і, каб не расплакацца, я пайшла з забавы дамоў. Мірэк ужо не прыйшоў да мяне. Прайшло два тыдні ад таго часу. Я Элю бачыла толькі адзін раз у склепе. Але яна скрывалася, нібыта не заўважыла мяне і зараз жа выйшла. Я гэтага ад яе ніколі не спадзявалася. Не думала, што той яе жарт стане праўдай. Праз яе я страціла Мірка. Сэрцайка, як ты думаеш, ці вернецца да мяне Мірэк? А можа мне напісаць да яго?

Ірэна з Бельшчыны

Ірэна! І я не магу цябе пацешыць. Выглядае на тое, што перастала ты цікавіць Мірка. Мо пачуцці яго да цябе былі слабенькія, а мо і не кахаў ён цябе, калі так хутка змяніў на іншую. Зразумела, маеш ты жаль і да яго і да Элі, што, як кажаш, адбіла яго ад цябе. Але, Ірэна, каб ён кахаў цябе шчыра, ніхто б яму ў гэтым не перашкодзіў. І пісаць да яго не раю. Нічога гэтым не направіш, бо, на жаль, няма рэцэптаў на пачуцці.

Сэрцайка

КОЛЕР!

На нашым здымку вы бачыце дзяўчат, як з даваеннага фільма: штучныя кветкі, саламяныя капялюшыкі, скромны фасон сукенкі. Сукенкі маюць рукавы кімано, у таліі падвязаны шнуркамі.

Усё амаль звычайна, а тое, што незвычайна, мы якраз не ў стане перадаць на 6-ай старонцы нашай газеты.

Незвычайнае — гэта колер! Вельмі востры цёмнаружовы колер, які яшчэ зусім нядаўна здаваўся нам дзікім.

Шаленства ружовага колеру было гадоў 15 таму назад, але сёння яно крыху мадэрнізавалася: г.зн. што калі раней быў модны толькі светларужовы колер, дык цяпер ён выступае ў самых разнастайных адценнях і тонах. Кажуць, што ў Парыжы цяпер наймаднейшы абутак — таксама ружовы.

Сяброўка

ВЕР-НЕ-ВЕР

Астроне, пішу табе сёння сон маёй мамы. Сніцца ёй, што яна знаходзіцца ў вялікім доме разам з маленькім дзіцём. У хату прыйшоў кравец і прынёс пашыты кажух, а мама дала яшчэ скурак, каб пашыў другі. Ён вельмі хутка пашыў другі кажух. Плаціла яна папяровымі грашыма, а потым аказаліся яны паперамі (дакументы). Мама не заўважыла, калі і хто наклаў за світэр дзіцяці рознага жалеза. Мама пачала выкідаць і пабыкідала. Дзіця ўзяла на рукі, а яно стала вельмі крычаць, а потым перастала. У той час яна прачнулася.

Надзя з Гайнаўшчыны

Надзя з Гайнаўшчыны, сон тваёй мамы супярэчлівы. З аднаго боку, здавалася б, ён прадвяшчае добрае: маці ж твая была ў вялікім доме з нейкім дзіцём, а дзіця абазначае поспех у справах. Поспех і багацце абазначалі б таксама тыя два кажухі. Але ёсць тут некаторыя супярэчнасці. Перш за ўсё за гэта гавораць папяровыя грошы. Яны абазначаюць нейкія непатрэбныя клопаты, якія будуць займаць тваю маці ў сувязі з тым поспехам ці дасягненнем багацця. Аб гэтым жа сведчыць і жалеза, якое апынулася за пазухай дзіцяці. Жалеза абазначае цяжкую нявыгадную працу. Значыць, будуць нейкія перашкоды ў дасягненні поспеху. Добра, што яна павыкідала тое жалеза з-за пазухі дзіцяці, пазбылася, такім чынам, клопатаў на дарозе да поспеху.

Астрон

Кансультацыя юрыста

ПЫТАННЕ: Х. быў прыгавораны судом на два гады турмы. Выкананне кары ўмоўна спынена на тры гады. Ён карыстаецца вельмі добрай апініяй, і кіраўніцтва прадпрыемства ахвотна паставіла б яго на матэрыяльна адказную пасаду, але на перашкодзе стаіць пакаранне. Ці перыяд пробы можа быць скарочаны? Што трэба зрабіць, каб быць поўнасцю рэабілітаваным?

АДКАЗ: Перыяд пробы пачынаецца ад дня, калі прыгавор увайшоў у законную сілу. Калі прыгавор не быў абжалаваны, то ён уваходзіць у законную сілу праз тыдзень пасля яго публікацыі. Аднак перыяд пробы не кончыцца праз тры гады. Суд мае права загадаць выканаць прыгавор яшчэ на працягу шасці месяцаў пасля перыяду пробы. Суд скараціць перыяду пробы не можа. Такое права прыслугоўвае толькі Радзе Дзяржавы, якая карыстаецца з гэтага права толькі і выключна ў важных абставінах. Калі суд праз тры гады ад часу, калі прыгавор увайшоў у законную сілу, не загадае яго выканаць, а гэта магло б мець месца толькі тады, калі прыгавораны ярка парушае праўны парадак, а асабліва ўчыніў новае злачынства, або не выконвае наложаныя судом абавязкі, то асуджэнне загладжваецца. Ад гэтага часу прыгавораны лічыцца на аснове самога закону не караны. Ён выкрэсліваецца са спіска караных і мае права лічыцца некараным. Ніякія абмежаванні, якія былі звязаны з прыгаворам, асабліва адносна працы на адказных пасадах, не могуць быць ад гэтага часу ўжыты.

ФАЛЬКЛОР

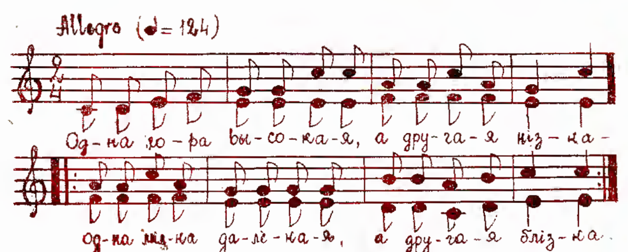

Одна гора высокая, а другая нізка —
одна мілка далёкая, а другая блізка,
одна мілка далёкая, а другая блізка.
А ў той далекой — волы та й коровы,
а ў моі блізэнькоі — той чорные бровы,
а ў моі блізэнькоі — то й чорные бровы.
А я тую далекую людям подарую —
я до свое блізэнькое то й сам помэндрую,
я до свое блізэнькое то й сам помэндрую.

Ад Анны Стахіюк, 1923 г. нараджэння, і Анны Максімчук, 1930 г. нараджэння, вёска Трасцянка гм. Нарва, запісаў 8 сакавіка 1980 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

МЕЛЬХІЁР ВАНЬКОВІЧ. З ЦЫКЛА „КРЭСЫ".

(Працяг са стар. 5)

У няволі

„...Так, я зноў аб дотах, — піша ён. — Калі выпаўз я з гарэўшага дота, то ўбачыў маладзенькую жанчыну, якая стаяла сярод палонных салдат. Яна цэлы час знаходзілася ў доце разам з намі. Гэта была жонка нашага старшыны Гарэлава. Яна прыехала сюды ў маі 1941 года. Толькі што яны пажаніліся, а тут раптам вайна. Гаварыў мне сяржант Ісакоў, які знаходзіўся ў баявым разліку „Камендацкага" дота, што гэта жанчына Гарэлава ўсім параненым аказвала медыцынскую дапамогу..."

Так, усё гэта праўда. **Анна Гарэлава,** маладзенькая бадзёрая сястра медыцынскай службы, родам з-пад Масквы, з Мажайска, разам з мужам прайшла праз агонь надбужных баёў. Супольна з ім паланіліі яе гітлераўцы і даставілі на станцыю Сямяцічы. Тут яе бачылі многія жыхары навакольных вёсак і пра гэтую адважную жанчыну чуў я ўжо не адзін раз. Пятро Плаксей піша, што на станцыі Сямяцічы гітлераўцы разлучылі яе з мужам. І гэта таксама праўда. Муж пасля папаў у лагер для ваеннапалонных у Сухазебрах, дзе і загінуў у час прарыву загарадзі з калючага дроту, а яна, Анна Гарэлава, правяла акупацыю ў Слохах і ў Раманаўцы. Тут яна нарадзіла дзіця і знайшла добрых людзей, якія ёй дапамаглі. Нядаўна ўдалося мне адшукаць яе адрас і я спадзяюся, што будзе ў нас яшчэ нагода, каб аб лёсе Анны Гарэлавай пагутарыць болей падрабязна, а зараз вяртаемся да ўспамінаў Пятра Плаксея.

„... Я не ведаю, хто сярод лейтэнантаў і сяржанцкага састава астаўся ў жывых, бо нас раздзялілі і камандны састаў вывезлі некуды асобна. Каго яшчэ памятаю, дык апішу, але выбачайце, калі здарыцца нейкая памылка або недакладнасць, то ж столькі часу прайшло, амаль ужо сорак годзікаў, а бяды і пакут колькі... Хто б змог усё гэта запамятаць... Але найперш пару слаўвечкаў яшчэ аб маім бадзянні па гітлераўскіх лагерах у Нямеччыне. Найперш папаў я ў лагер пад Гамбургам, быў у Шчэціне, у Ноенбрандэнбурзе. Гэта ўсё вялікія лагеры для ваеннапалонных. Затым адправілі мяне ў рабочы лагер на востраве Варнемюндзе..."

На гэтым востраве гітлераўцы рыхтавалі сваю „вундэрвафэ" — цудоўную зброю, як яны называлі. На шчасце, не паспелі. У многім перашкодзіла ім у гэтым польская разведка, якая перадала саюзнікам весткі аб тайнай ваеннай базе на Варнемюндзе і англічане яеаднойчы разбамбілі да кораня.

Жыццё савецкіх ваеннапалонных не мела там для гітлераўцаў аніякай вартасці. Гэта была проста для іх рабочая сіла і нічога больш. Лічыўся толькі поспех, вынік працы, не важна, якім коштам. Нават такі здаравенны малады чалавек, як Пятро Плаксей, які непераможна прайшоў праз многія пакуты, тут не вытрымаў і спрабаваў уцёку. На жаль не ўдалося.

„... злавілі мяне, — піша ён. — Давялося цярпець публічнае пакаранне: 25 палак па голым месцы... Аж крой пацякла... Вынеслі без памяці. Як толькі крыху ачуняў, паслалі пад узмоцненым канвоем зноў у рабочы лагер, але на гэты раз у Інкендорф пад горадам Расток..."

Значыць, ля Балтыйскага мора. У гэтым партовым горадзе, які зараз з'яўляецца галоўным акенцам на свет ГДР, дачакаўся Пятро Плаксей вызвалення. Аставалася яшчэ дзесяць дзён да заканчэння вайны. Яго адразу залічылі ў састаў чырвонаармейцаў, служыў у трафейнай камандзе пры дзейснай арміі, а пасля заканчэння вайны разам са сваёй воінскай часцю паехаў у Расію. З арміі адпусцілі яго ў 1946 годзе.

...*Дамоў (значыць, на Украіну ў Кіеўскую вобласць), я не паехаў, — піша ён, — а ўладкаваўся на працу тут, у Пермскай вобласці і працаваў аж да ўходу на пенсію, а зараз я на заслужаным адпачынку. Маю тры медалі:* **„За перамогу над Германіяй", „20-годдзе перамогі" і „30-годдзе перамогі".**

На гэтым я закончыў чытаць даўжэзны ліст ад Пятра Плаксея. Нейкі час усе мы сядзелі моўчкі. Толькі маленькая Моніка, унучка Млынарчукоў, якая амаль нічога з гэтага не разумела, захаплялася небывалымі прыгодамі героя дзіцячага фільма, які перадавала польскае тэлебачанне. Першая адазвалася Люба:

— О, Божа! — уздыхнула яна. — Колькі ён бяды перажыў!

— За яго здароўе! — падняў кілішак Міхаіл Млынарчук.

— Цікава было б сустрэцца з ім, — сказаў іх жанаты ўжо сын, які вайну памятае толькі з расказаў бацькоў.

І пайшло ўжо ў Перм ад Млынарчукоў афіцыйнае запрашэнне да Пятра Плаксея на пабыўку ў Турне Малой. Тады і я адпраўлюся на гэтую іх сяброўскую сустрэчу. Толькі трэба яшчэ **крыху пачакаць.**

Віктар Рудчык

ТРЫБУНА чытачоў

ПРА НАС

Сёння хачу напісаць аб нашым калектыве, які працуе ад канца 1978 г. пры белліцэі ў Гайнаўцы. У ім сем дзяўчат з нашага класа, гэта значыць з IIa. Гэта: Альжбета Іванюк, Аліна Гаган, Тамара Харытанюк, Міраслава Дзем'янюк, Барбара Вольская, Мар'я Петрышык і я — Ольга Карчэўская.

Калі мы пачыналі працаваць, гэта значыць разам спяваць, былі яшчэ ў першым класе. Апякуецца намі наша настаўніца Мар'я Сцепанюк. Яна выкладае ў нас музычнае выхаванне. Мы ў мінулым школьным годзе сустракаліся раз або два разы ў тыдзень. Усе мы вучымся ў адным класе і гэта нам вельмі дапамагае, бо калі трэба застацца, то ўсе пра гэта ведаем і ўсе ідзем на рэпетыцыю. Спачатку мы спявалі толькі на школьных урачыстасцях. А потым пачалі прадстаўляць нашу школу на ўсялякіх конкурсах, між іншым, прымалі ўдзел у конкурсе „Беларуская песня-79", дзе атрымалі падзяку. Потым паехалі ў Бельск і там выступалі ў цэнтральным конкурсе для школьнікаў „Беларуская песня-79". Занялі першае месца. І мы, і наша настаўніца, і дырэктар школы, вельмі былі задаволены. Так што ў нас ужо многа розных узнагарод.

У гэтым годзе выступаем мы ўжо як вакальна-інструментальны калектыў, бо ў нашай школе арганізаваўся інструментальны калектыў. У ім хлопцы з IIIб класа і дзяўчаты з Ia. Гэта: Дзмітры Ціханюк, Яўген Сачко, Ян Герасімюк і Мар'еля Пшыходская. Кіраўніком нашага аркестра з'яўляецца Пётр Скепка з Дубін. Мы разам выступалі ўжо многа разоў: у конкурсе гарцэрскай песні, беларускай песні і рускай. Ва ўсіх тых конкурсах наш калектыў тыпавалі ў Беласток. Нам вельмі добра разам працуецца, сустракаемся тры разы ў тыдзень і спяваем. Спяваем розныя песні: беларускія, рускія, польскія, ведаем многа гарцэрскіх песень, бо наш калектыў жа гарцэрскі.

Думаю, што нам праца і далей будзе добра ісці, бо мы працавітыя і дружныя. Думаю таксама, што па нашаму прыкладу ў іншых школах павінны ўзнікнуць падобныя калектывы, бо ва ўсіх школах ёсць таленты.

Оля Карчэўская

ДОБРА СУСТРЭЦЬ СЯБРОЎ

Паехаў я ў Кляшчэлі. Зайшоўшы ў спажывецкую краму, убачыў Міхася Адамца з Сакоў. Гэта вядомы грамадскі дзеяч, былы пасол у Сейм.

— Дзе прападаеш? — прывітаўся ён першы.

— У Чаромсе, на станцыі ўжо адзінаццаты год, — сказаў я. — А ты? — пытаю.

— Я на старым смецці, у Саках... — І Міхась Адамец расказаў мне пра сваю сельскагаспадарчую базу.

— Зараз на нашай базе 23 трактары. Усе ў поўнай гатоўнасці, з абслугай. Не хапае двух трактарыстаў, але ўжо маем двух кандыдатаў. Абслугоўваем 6 вёсак: Сакі, Залешаны, Тапаркі, Сухавольцы, Елянка і Грабавец. Гэтыя дзве апошнія далучылі да нас з Дубіч Царкоўных. Там не было магчымасці справіцца з патрэбамі сялян, разлеглая тэрыторыя. Хочаш ведаць яшчэ, як працуем? Машыны ў нас заўсёды добрыя да працы, усе рамонты праводзім на месцы, у Саках, апрача капітальных. Машынны парк у нас даволі багаты. Не хапае толькі ратацыйных касілак, а на іх найбольшае запатрабаванне ў сялян. Затое маем чатыры камбайны. Аднак на камбайны няма ахвотных. І таму яны не заўсёды выкарыстаны. Я не разумею, чаму людзі ў нас так неахвотна карыстаюцца сучаснай тэхнікай.

— А як са скаргамі? Бываюць праблемы з сялянамі?

— У апошні час толькі дзве. Нашы людзі скардзіліся, што замнога налічылі ім грошай за паслугі. Мы паехалі на месца, каб праверыць і прыйшлі да вываду супольна, што ўсё ў парадку.

Добра сустрэць знаёмых. Заўсёды чалавек многа даведаецца новага. Яшчэ адносна Міхася Адамца. У 1962 годзе быў назначаны прэзасам сельскагаспадарчага гуртка ў Саках, потым кіраўніком МБМ, а цяпер кіраўніком ПУМ. Больш такіх людзей хацелася б пажадаць нашай сельскагаспадарчай службе.

Ул. Сідарук

ПРАЦАВІТЫ ГОД

Як паведаміў мне аграном Ян Колнер, каардынатар сельскагаспадарчай падрыхтоўкі ў гміне Нарва, зімой 1979/80 г.г. праводзіліся на тэрыторыі гміны 4 віды сельскагаспадарчага навучання сялян.

Кваліфікацыйныя курсы праходзілі ў Нарве, Ласінцы, Трасцянцы, Гарадзіску, Даратынцы і Бялках. Іх праводзілі аграномы: Ян Колнер, Аляксандр Станько, Марыя Мінько, Рышард Русіловіч і Генрык Катовіч. Калі закончыцца курс, каля 150 сялян атрымае званне кваліфікаванага земляроба.

У Нарве паспяхова праходзіць праграму 16 сялян у сельскагаспадарчай студыі. Чатыры ПРы рыхтуюць да сялянскай прафесіі 60 асоб. На двух курсах трактарыстаў у Макаўцы і Нарве займаецца каля 70 чалавек.

Даволі вялікі працэнт сялян Нараўскай гміны не змарнаваў мінулай зімы, а павышаў свае веды ў гэтай, так важнай для нашай краіны, галіне. Каля 70 працэнтаў насельніцтва займаецца тут сельскай гаспадаркай, найважнейшым фактарам гаспадарчага развіцця гэтага куточка Беласточчыны.

Рута

КАЛІСЬ ПРА КАНЯ, СЁННЯ ПРА ТРАКТАР

Калісь гаспадары, калі сустрэнуцца на пункце скупкі або на рынку, дык вялі размову паміж сабой пра коней: у каго добры вогер, каб кабылу завесці, хто прадае добрага каня. А цяпер, калі падслухаеш размову паміж мужчынамі-гаспадарамі, аб чым яны гавораць на рынку, каля касцёла ці царквы, то пачуеш: дзе і як дастаць акумулятар, прастаўнік ці іншую частку да трактара.

І так, у Шудзялаўскай гміне назіраецца масавая пакупка прыватных трактараў. Калі ў 1976 годзе было тут прыватных трактараў некалькі штук, то ў 1978 годзе — ужо 57 штук, а ў 1979 — 96 штук і колькасць іх пастаянна расце. Першае месца займае вёска Астравок, бо 20 гаспадароў маюць там 15 уласных трактараў. Праўда, у вёсцы Вярхлес ёсць каля 30 такіх трактараў, але тут і гаспадароў больш як 200. Адна бяда ва ўсім гэтым, што да трактараў цяжка дастаць запасныя часткі, асабліва акумулятары.

Гіль

БУЛЬБА ДАБРАБЫТУ

Больш як 400 гадоў таму назад, калі на пошукі казачнага скарбу ў Амерыку накіраваліся іспанскія ды партугальскія мараплаўцы, яны не толькі заваявалі індзейцаў ды раскралі іх багацці, але пры гэтым здарыліся і вельмі важныя адкрыцці. Так была знойдзена бульба ў 1536-1537 г.г. У сённяшнім Перу ў індзейскім пасёлку Сараката людзі з ваеннай экспедыцыі Гансала дэ Касада знайшлі клубні, якім далі назву „труфеля" за іх падабенства да грыбоў. Індзейцы называлі бульбу „папа". У хуткім часе яе знайшлі і ў іншых месцінах Паўднёвай Амерыкі. Праобразы клубняў бульбы знаходзіліся таксама ў магільніках. Ахоплены пачуццём голаду, першабытны чалавек шукаў у зямлі карэнняў, прыдатных да яды, ды і натрапіў на клубні дзікай бульбы.

У 1565 г. бульбу завезлі ў Іспанію. У канцы XVI ст. гэтая расліна была вядома па ўсёй Еўропе.

Бульба — гэта вельмі добры прадукт харчавання. Утрымлівае ў сабе вугляводы, крухмал, вітаміны С і В. Спецыялісты кажуць, што ў будучыні яе значэнне яшчэ больш узрасце. Бульба з'яўляецца добрым кормам для хатніх жывёл, асабліва для свіней. Вызначана навукай, што на 100 кг выходзіць прыблізна 6 кілаграмаў мяса ды сала. Бульба — добры папярэднік для ячменю, аўса, яравой пшаніцы ды іншых культур. Вялікае значэнне мае яна ў тэхналогіі вытворчасці спірту.

Патэнцыяльная магчымасць ураджайнасці бульбы 400-500 ц/га. Аднак жа дагэтуль шматлікія гаспадары збіраюць па 200 ц/га. Адной з вельмі важных прычын нізкай ураджайнасці з'яўляецца незахаванне правіл абменьвання пасадачнага матэрыялу. Старыя клубні лёгка падвяргаюцца хваробам ад віруса, грыбовых і бактэрыйных хвароб.

З вядомых 200 відаў „Сялянум туберозум" прынялося толькі два — бульба андыйская ды чылійская (якая распаўсюджана ў Еўропе). Сучасныя селекцыянеры выгадавалі многа гатункаў бульбы. Іх падзялілі на чатыры групы ў залежнасці ад колькасці дзён, патрэбных на ўтварэнне клубняў са дня іх пасадкі.

— ранняя, 90-110 дзён, **гатункі** — Ірыс, Нарцыз, Крокус, Гевонт.

— сярэднеранняя, 110-125 дзён: Поля, Ронда, Іна.

— сярэднепозняя, 125-135 дзён: Сокул, Пора.

— позняя, больш 135 дзён: Сокул, Пора.

— позняя, больш 135 дзён цягнецца вегетацыя: Уран, Флісак, Рысь, Янка, Нараў, Ныса, Просна, Одра, Леніна.

Мякаць клубняў бульбы белая, крэмавая, жоўтая, ружаватая. Жоўтая мякаць абазначае прысутнасць у бульбе больш, чым у іншых, вітаміну А.

мгр інж. **А. Тапалеўскі,**
I намеснік дырэктара
Цэнтралі насеннай
у Бельску.

Мал. Б. Ф. Рудкоўскіна

Атрымала я ваша пісьмо, за якое шчыра дзякую. Я вельмі ўцешылася, што вы заахвочваеце мяне пісаць у „Ніву". Мне гэта не цяжка. Пісаць умею, а тым больш, што я вельмі люблю родную мову і „Ніву" чытаю з вялікім зацікаўленнем, а таксама мой муж, які на „Ніве" навучыўся чытаць, бы той з „Палоскі Дзядзькі Кваса", пад загалоўкам „Сухі авёс" у старэйшым узросце вучыўся на „Ніве" чытаць, ды некаторых слоў не разумеў, а калі хацеў даведацца, дык пытаўся ў солтыса.

Але вярнуся я да сваёй справы. Жыву я на калоніі Слабодка, што каля вёскі Нетупа. Дома мы толькі ўдваіх з мужам, дзеці нашы (трое) жывуць самастойна. Маюць свае кватэры, свае сем'і. Старэйшая дачка жыве ў Беластоку. Мае вельмі добрага мужа, двое дзяцей (Даротку і Андрэйку), працуе ў спулдзельні „Взорцова" ўжо дзесяць гадоў. Старэйшы сын жыве ў Саколцы, працуе на жвіроўні і вучыцца ў вышэйшай школе, а малодшы жыве ў Крынках, у ПГРаўскім блоку, працуе ў ПГР трактарыстам. Да ўсіх іх нябрыдка зайсці, жывуць па-новаму, заботлівыя і працавітыя. Нам — бацькам гэта вялікая радасць. А я як маці сваім дзецям усё жыццё спрыяю. І цяпер, маючы больш вольнага часу, пачала ткаць двухасновавыя дываны і прыгожыя каляровыя капы, каб іхнія кватэры яшчэ больш упрыгожыць дыванамі і капамі ўласнай работы.

Хачу яшчэ пахваліцца, што маю добрую сяброўку Валю Пашкоўскую, якая жыве ў Нетупе. Яна мяне часта наведвае, кое-што памагае, як то пры тканні — усё трэба зрабіць, падрыхтаваць, як, напрыклад, ніткі развіць, лён спрасці, ці воўну — гэта яе работа. Яна адзінокая, муж яе хоць і на адказнай рабоце, але мала-памалу аддзяліўся ад жонкі і жыве адзін. А Валю толькі дзеці наведваюць (яны ўжо дарослыя, на работах). Гэта справа невясёлая, але і так бывае.

І так, я вам апісала ўсяго патроху, але, як вынікае з гэтага, у маім жыцці няма месца на справы пустыя, як гэта часта на вёсках можна сустрэць.

Верная чытачка „Нівы"
Надзя Звярынская з мужам

ДОБРЫ СОЛТЫС

Над рэчкай Белай, 8 км на поўдзень ад Бельска, ляжыць вёска Дубяжын, у якой 120 гаспадароў. Вёска гэта, можна сказаць, не малая. Яна згодная і прыгожая. Вуліца прамая, як стрэлка, а пазаклунню будуецца другая, ля якой з дня на дзень вырастаюць дамы. Галавой у Дубяжыне з'яўляецца солтыс Мікалай Раманюк — чалавек згодны і актыўны. На ўсё ў яго ёсць час. Па яго ініцыятыве грамадскім чынам было многа зроблена ў Дубяжыне. Пры дапамозе бельскіх улад і лекара Саевіча пабудавалі яны цэнтр аховы здароўя, які абслугоўвае ўсе вёскі ў ваколіцы. Зрабілі асвятленне да чыгуначнага прыпынку Падбелле, абгарадзілі могілкі, краму і школу. Пабудавалі святліцу, у якой адкрылі клуб „Рух", зрабілі многа пропустаў і паладзілі шмат дарог, патрэбных, каб даехаць да сенажацяў. Кожную вясну, па закліку солтыса, жыхары нанава напраўляюць дарогі. Цяпер арганізаваў ён курс кваліфікаванага гаспадара, які па вечарах праводзіць бельская сельскагаспадарчая служба.

Ужо дзесяць гадоў у Дубяжыне пад кіраўніцтвам Нявінскага гучаць беларускія песні мужчынскага фальклорнага хору „Дубочкі". І тут не бракуе Мікалая Раманюка. На раённых і ваяводскіх аглядах „Беларуская песня" „Дубочкі" заваёўваюць першыя месцы. У сакавіку выступілі на гмінным аглядзе ў Бельску ў Доме культуры і ўзялі першае месца. А потым па запрашэнню начальніка гміны Яна Семенюка выступілі з канцэртам для жанчын Бельскай гміны ў сувязі з Міжнародным днём жанчын. Дарагі таварыш Коля! Думаю, што знойдуцца ў цябе яшчэ сілы, каб зрабіць тратуар на вуліцы, за што будзем сардэчна ўдзячны.

С. Сцепанюк

Якія мы людзі

НА ПОШЦЕ

Я назіраў неяк, як цяжка працуе начальнік пошты. У Новаберазове начальнікам пошты з'яўляецца маладая жанчына Аляксандра Іванюк. Рана яна прымае карэспандэнцыю, якую прывозяць на машыне з Гайнаўкі. Калі праверыць ужо ўсю карэспандэнцыю, тады адпраўляе лістаношаў па вёсках. У міжчасе звоняць тэлефоны і прыходзяць людзі. А людзі ўсялякія бываюць.

У гэты дзень на пошце людзей было шмат, бо цяпер кожны нясе на пошту заплату за электраэнергію. Людзі сустракаюцца з цэлай ваколіцы, дык і пагутарыць хочацца. Але не зважаюць яны, што жанчына-начальнік просіць іх: „Перастаньце гаварыць, перашкаджаеце працаваць". Ну, і адны паслухалі, а другія гавораць далей, часта яшчэ і галасней. Калі ўжо выйшлі апошнія людзі з пошты, запытаўся я ў Аляксандры Іванюк, ці многа такіх непаслухмяных людзей прыходзіць на пошту? Адказала яна: „Такія, як сёння, то яшчэ нічога кепскага, ад іншых даводзіцца і паплакаць".

П. Галёнка

ЦАЛАВАЦЬ, ЦІ НЕ ЦАЛАВАЦЬ?

Вось мы, мужчыны, цалуем вашы беленькія рукі, рукі жанчын, каб такім чынам падкрэсліць пашану да вас. Бо каб не вы, дарагія жанчыны, мы, мужчыны, не ведалі б, што гэта абазначае і для чаго служыць. З гігіенічнага пункту гледжання, гэта справа не вельмі добрая, але іншыя цалуюць, дык чаму і мне не цалаваць вашу белую ручку?

А вось было гэта так: сустрэў я сябра, які выйшаў на прагулку са сваёй Галубкай-жонкай. Прадставіў мне сваю Галубку на прывітанне. Выцягнуў я сваю мазолістую вясковую руку і схіліўся ўжо да пацалунку, калі яна ў той момант вырвала сваю ручку з маёй рукі. Так, ведаеце, мне кепска стала, быццам у морду жарнула. Ці ж я ўжо сапраўды такі ніякі, як гэта іншыя гавораць. Чаму яна не дала мне пацалаваць сваю руку? Я хачу спытаць пра гэта іншых жанчын. Як жа быць, дарагія жанчыны? Цалаваць вашы рукі, ці не цалаваць?

А можа і наш Дзядзька Квас нешта дакіне на гэтую тэму? Цікава было б прааналізаваць праблему ўсебакова.

Пастаянны чытач

Імпартгумар

ЦІ МНОГА ЯМУ ТРЭБА...

Здаралася, бачылі мы Яўгена і ўсміхаючагася. Рэдка, праўда, але бачылі. І тады рот яго рассякаў фізіяномію дакладна па дыяганалі. Але цяпер ён знаходзіцца ў звычайным настроі — на твары была напісана змрочная, злавесная рашучасць. І гэта нягледзячы на тое, што ў паветры ўжо пахла набліжэннем вясны, якая прыносіць усім радаснае трапятанне надзей, сонца, жыццё. Наш Яўген панура маўчаў, быў замкнуты, і мы не маглі зразумець, што скрываецца за яго маўчаннем. Адно, што нас мучыла думка, як бы вярнуць яму жыццерадаснасць і бадзёрасць!

Мы наперабой гаварылі яму аб нашых поспехах, аб тым, якая цудоўная наша рэчаіснасць. Пераконвалі, што павінен наступіць дзень, калі нават гарадскі транспарт пачне працаваць дасканала. Усё надарэмна! Мы гаворым, а ён вухам не вядзе.

І вось тады адзін наш супрацоўнік, які ведаў Яўгена з ранняга дзяцінства, пайшоў на крайнюю меру.

— Хачу паведаміць табе цікавую вестку, — прашаптаў ён Яўгену драматычным шэптам.

Той ніяк не адрэагаваў, але яго знаёмы працягваў:

— У Стаяна вялікія непрыемнасці.

Бровы Яўгена ўзняліся, ён ажывіўся.

— Начальства адкінула яго чарговую рацпрапанову!

— Гэта вы сур'ёзна? — недаверліва спытаў Яўген.

— Зусім сур'ёзна! Сам дырэктар сказаў.

— Трэба было чакаць, — вяла сказаў Яўген.

— Але і гэта не галоўнае. Галоўнае, што ад Стаяна адышла жонка. „Не магу, — гаворыць, — жыць з чалавекам, які вечна вынаходзіць усялякія машыны!"

— Так яму і трэба! — аблегчана ўздыхнуў Яўген. Твар яго прасвятлеў. — Вось чаму ўчора хадзіў гэты Стаян такі засмучаны. Даўно пара было абшчыпаць гэту белую варону!

Рот Яўгена рассёк яго маркотны твар наўскос, ён змяніўся. Было відаць, што Яўген задаволены і шчаслівы.

Любамір Кынчаў,
Балгарыя.

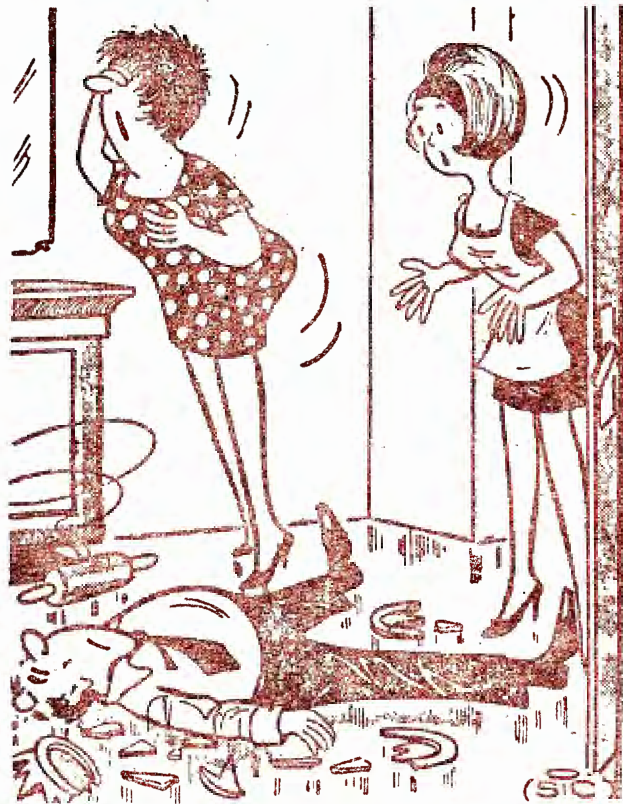

— Які ты эгаіст, татка! Ведаеш, што ў мамы хворае сэрца, а прытвараешся, што яна забіла цябе качалкай.

НІЎКА

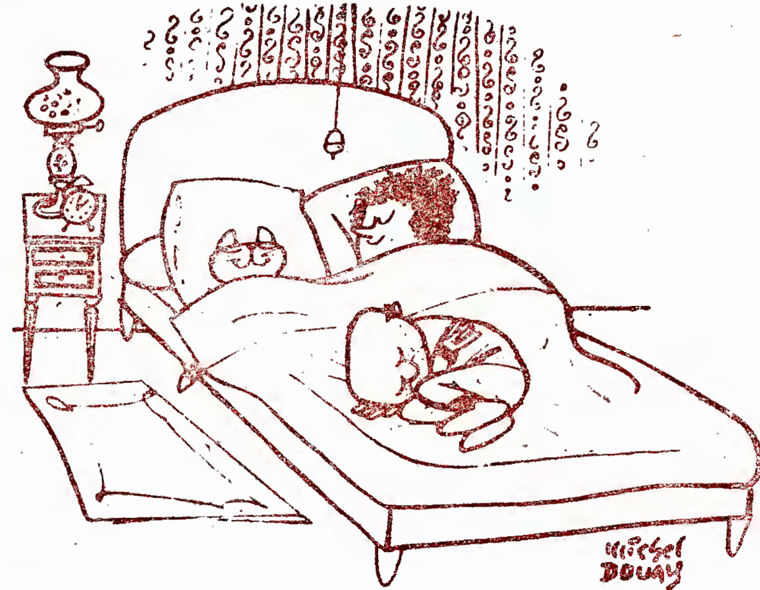

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

— Чаму ты такі сумны, Жан?

— Учора ў мяне памёр дзядзька.

— Нічога, не бядуй, ты хутка забудзеш аб ім.

— Баюся, ты памыляешся. Ён быў начальнікам майго начальніка.

*

Два грабежнікі позна вечарам спыняюць на вуліцы ў Нью-Йорку прахожага.

— Будзьце ласкавы, дайце нам, калі ласка, дзесяць цэнтаў, або я вымушаны буду...

— Што вы, што вы, — аблегчана ўздыхае прахожы, — вось, калі ласка... Але дазвольце даведацца, навошта вам дзесяць цэнтаў?

— Як навошта? Мы зараз кінем манетку і вызначым, каму з нас дастанецца ваш бумажнік, а каму — усё астатняе.

*

— Як, ты хочаш выйсці замуж з-за грошай?

— Што ты, Лючыя! Я проста хачу, каб у майго будучага мужа быў прыемны выгляд і вясёлы характар, а калі ў яго не будзе грошай, ён будзе неспакойны і злосны.

З весніка Задрыпоніі"
З ЖЫЦЦЯ МЕЛАМАНАЎ

Кожны раз пасля наведання разам з жонкай канцэрта сімфанічнай музыкі ў А. Кокачкі з'яўлялася адчуванне незадаволенасці: ён ніяк не мог зразумець, хто ж выйграў і з якім лікам.

ДЫЛЕМА ПРАФ. КАЗЯЎКІ

Ці прасторна думкам у пустой галаве?

Нават ад удараў лёсу мог схавацца за спіной іншых.

МІНІВЕРШЫ

„МАКСІ" І „МІНІ"

„Разумнік жыве па „таксе",
Алоўкам усё прыкіне,
Каб грошай было „максі",
Ну, а работы — „міні".

РАБ ТЭЛЕВІЗАРА

На калені стаў Лявон
І пачаў прасіцца:
„Я ж аброс, як Рабінзон!
Дай мне паталіцца!"

Міхась Скрыпка

ГУМАР З БАРАДОЮ

Малады доктар (уваходзячы ў пачакальню): — Хто з вас найдаўжэй чакае?

Кравец (з рахункам): — Я, пане доктар, ужо тры гады чакаю грошай за адзенне.

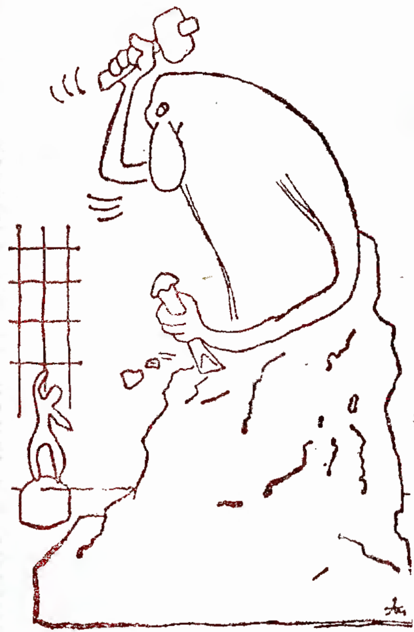

РАЗВУЧВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

АЛЕСЯ

Песня гэтая гучала ў маі ў беларускіх перадачах беластоцкага радыё.

Словы **А. Куляшова**
Музыка **І. Лучанка**

Бывай, абуджаная сэрцам, дарагая.
Чаму так горка, не магу я зразумець?
Шкада заранкі мне, што ў небе дагарае
На ўсходзе дня майго, якому ружавець.

Прыпеў:

Пайшла, ніколі ўжо не вернешся, Алеся.
Бывай, смуглявая, каханая, бывай.
Стаю на ростанях былых, а з паднябесся
Самотным жаўранкам звініць і плача май.

Пайшла, пакінула мне золкі і туманы,
Палынны жаль тугой ахутаных дарог,
Каб я хвілінаю нанесеныя раны
Гадамі ў сэрцы заглушыць сваім не змог.

ЗНАЎЦА

Прыехаў у вёску збіральнік народнай творчасці. Знайшоў ён адну бабулю ды просіць расказаць яму казкі. Бабуля расказала адну, другую, трэцюю. Збіральнік запісвае, аж пот з яго коціцца. Паглядзела на яго бабуля і кажа.

— Так мне цябе шкада, сынок... Лепей вось на табе кніжку, едзь дадому ды не квапячыся сядзь і перапісвай сабе. — І яна вынялa са скрыні і падала збіральніку кніжку „Беларускія народныя казкі".

ХТО КАГО ВЕДАЕ?

Ідзе п'яны вуліцай і вядзе карову.

— Куды гэта ты бычка вядзеш? — пытае сусед.

— Гэта не бычок, а карова, — тлумачыць той.

— А я ў каровы і пытаю.

ЧАГО Ў СПОРЦЕ НЕ БЫВАЕ...

— Ганна, зноў у твайго Пятра сіняк пад вокам...

— Дык чаго ў спорце не бывае...

— А што, хіба твой Пятро боксам займаецца?

— Ды не, ён у шахматы іграе.

— А адкуль жа тады сіняк?

— Дык у шахматах жа коні, то кажа, што яго конь і брыкнуў...

КУРЁЗЫ

ХІРУРГІЧНЫ СКАЛЬПЕЛЬ І СТАЛОВЫ НОЖ

Гучная слава разнеслася ў свой час пра першыя спробы прафесара Бернарда па перасадцы сэрца. Трэба было чакаць, што подзвіг Бернарда не толькі ўвойдзе яркай старонкай у гісторыю развіцця медыцыны, але назаўсёды пакіне ў сучаснікаў вялікую павагу і ўдзячнасць да піянера слаўнага і смелага пачынання ў імя выратавання людзей ад заўчаснай смерці.

Але вось здарылася бяда з самім хірургам. Ён захварэў на рэўматызм. Хвароба пакрывіла, знявечыла яму рукі, якія раней стваралі цуд. Лёс усемагутнага доктара стаў незайздросным.

Нядаўна ў мястэчку Капштадце, дзе раней эксперыментаваліся вялікія вопыты па перасадцы сэрца, адбылося... адкрыццё звычайнага рэстарана пад інтрыгуючай назвай „Ла віта", што на італьянскай мове азначае „жыццё". Гаспадаром гэтага рэстарана і з'яўляецца былы хірург Бернард.

Прысутнічала больш за сто высокіх асоб. Яны, як і трэба было, павіншавалі прафесара з пачаткам прадпрымальніцкай дзейнасці, зычылі яму добрай удачы. Смакавалі і хвалілі асабіста ім прыгатаваныя стравы, слухалі спецыяльна запрошанага сюды з такой нагоды вядомага аўстралійскага спевака Джона Паця Енгда. Ды і сам прафесар праспяваў разам з гасцямі некалькі сентыментальных рамансаў.

Прысутныя разумелі, што гаспадар рэстарана імкнецца адразу ж стварыць славу свайму новаму прадпрыемству, заахвоціць наведвальнікаў і, можа, таму ніхто не асуджаў яго за спробу сваіх новых талентаў. Але наўрад ці задумаўся хто з іх аб драматызме гэтага чалавека.

Што ні кажыце, але сумная гэта была ўрачыстасць.

Калі хочаш выглядаць разумным часцей моршчы лоб.